

Terje Bruen Olsen

Noen er innom, få blir, enkelte når til topps

En statistisk undersøkelse av høytutdannedes karriere ved forskningsinstitusjonene

© NIFU STEP Studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Arbeidsnotat 10/2006
ISSN 1504-0887

For en presentasjon av NIFU STEPs øvrige utgivelser, se www.nifustep.no

Forord

Det foreliggende notat gir en beskrivelse av rekrutteringen av høyere grads kandidater til forskningsstipendiatstillinger ved universiteter, høyskoler og andre forskningsinstitusjoner. De ulike utdanningsgruppene sammenlignes mht ”forskningstilbøyelighet”, dvs. om de går inn i en stipendiatstilling etter endt utdanning. I tillegg belyses i hvilken grad kandidatene/stipendiatene gjennomfører forskerutdanningen og avlegger en doktorgrad, og hva slags tilknytning de for øvrig har hatt til forskningssystemet i årene etter eksamen. Notatet bygger på statistiske data fra NIFU STEPs egne personregistre.

Prosjektet er finansiert av Kunnskapsdepartementet.

I forkant av prosjektet er det gjennomført et utviklingsarbeid for å etablere metoder for å sammenholde data fra de ulike registrene. Dette er delfinansiert fra Norges forskningsråds bevilgning til FoU-statistikk ved NIFU STEP.

Metodeutviklingen har vært en forutsetning for gjennomføringen av det foreliggende prosjekt, og legger også et bedre grunnlag for framtidige studier av mobilitet og karriere i høyere utdanning og forskning.

Prosjektet er gjennomført av Terje Bruen Olsen, som også har skrevet dette notatet. Lars Nerdrum og Kirsten Wille Maus har bidratt med kommentarer til notatet.

Oslo, mars 2006

Petter Aasen

Direktør

Lars Nerdrum
Forskningsleder

Innhold

Kapittel	Side
1. Sammendrag	5
2. Innledning	7
3. Ulike utdanningstyper – ulike fokus	10
4. Perspektiver – datamodeller	11
Kandidatenes forskerkarriere – forskerutdanning	11
Kandidatenes forskerkarriere – doktorgrad	12
Kandidatenes forskerkarriere – vitenskapelig/faglig stilling	12
Doktorandenes utdanningsbakgrunn	13
Det faste vitenskapelige/faglige personalets utdanningsbakgrunn	14
5. Kandidatenes forskerkarriere – med hovedvekt på forskerutdanningsfasen	15
Hovedfunn	15
Naturvitenskapelige og tekniske fag	20
Humanistiske fag	20
Samfunnsfag	21
Helsefag	22
Kandidattitler	23
Stipendiater ved lærestedene	24
Doktorgradsgjennomføring blant stipendiatene	25
Tidsspenn fra kandidateksamen til doktordisputas	30
Fag for utdanning – fag for forskning	31
6. Kandidatenes karriere i forskningssystemet	35
7. Doktorandenes utdanningsbakgrunn	40
8. Det faste vitenskapelige/faglige personalets bakgrunn	43
9. Vedlegg	47
Om datakildene	47
Akademikerregisteret	47
Doktorgradsregisteret	47
Forskerpersonalregisteret	47
Om utvalget av kandidater	48
Om klassifisering av utdanning	48
Tabell og figuroversikt	53
Tabeller	53
Figurer	54
Vedleggstabeller	55

1. Sammendrag

Av alle kandidater med høyere grads eksamen avlagt i perioden 1990-94 gikk en av åtte inn i en forskningsstipendiatstilling, dvs. påbegynte forskerutdanning. Stipendiatandelen var noe høyere blant de mannlige kandidatene enn blant de kvinnelige.

For de mannlige kandidatene som fikk forskningsstipend tok det i gjennomsnitt ca 2½ år fra eksamen til påbegynt stipend, for de kvinnelige kandidatene ca 3 år. De kvinnelige kandidatene var i gjennomsnitt ett år eldre enn de mannlige kandidatene på eksamenstidspunktet – henholdsvis 28 og 27 år. Med forskjellen i tidsspenn fra eksamen blir alderforskjellen ved tiltredelse som forskningsstipendiat enda større – henholdsvis 31 og 29½ år.

Det er forskjeller mellom utdanningsgruppene. Mens hver sjettede kandidat i naturvitenskapelige og tekniske fag og i humaniora fikk forskningsstipend, gjaldt dette hver tiende i helsefag, hver tolvte i samfunnsfag og primærnæringsfag og bare hver tjuende i økonomiske og administrative fag.

Av enkeltfag som skiller seg ut er matematikk/statistikk hvor nærmere halvparten av kandidatene fikk forskningsstipend, og sosialantropologi hvor hver tredje kandidat fikk det. Stipendiatandelen var spesielt lav i juridiske fag (en av seksti) samt i enkelte ingeniørutdanninger.

Ikke alle som har vært stipendiater fullfører forskerutdanningen med å avlegge doktorgraden. Knappt to av tre stipendiater fra kandidatkullene 1990-94 hadde avlagt doktorgraden ved utløpet av 2004. Hver tredje stipendiat har altså ikke fullført. Høyest gjennomføringsgrad har stipendiater med naturvitenskapelig eller teknisk utdanning, med over 70 prosent. Lavest gjennomføringsgrad finner vi blant stipendiatene med utdanning i økonomisk-administrative fag, hvor færre enn halvparten tok doktorgraden. Blant dem som hadde utdanningsbakgrunn fra samfunnsfag eller humanistiske fag avla noe over halvparten av stipendiatene doktorgraden.

Videre er det forskjell på kvinner og menn. Mens 67 prosent av de mannlige stipendiatene i kandidatmassen har avlagt doktorgraden, gjelder dette bare 59 prosent av de kvinnelige stipendiatene.

I gjennomsnitt gikk det 7 år fra det år kandidaten avla eksamen av høyere grad til året for doktordisputas. De kvinnelige kandidatene hadde et noe lengre tidsspenn enn de mannlige.

Av kandidatgruppen 1990-94 har en av fire hatt en eller annen tilknytning til universiteter, høyskoler eller forskningsinstitutter etter at de avla eksamen. Halvparten har hatt en stipendiatstilling. Andre har på ulike tidspunkter hatt andre stillinger eller tilknytningsformer til de nevnte institusjonene. De fleste har imidlertid etter hvert funnet seg arbeid andre steder. I 2003 var bare åtte prosent av kandidatene fra 1990-94-kullene fortsatt knyttet til institusjonene, og knapt fire prosent hadde fast vitenskapelig eller faglig stilling. Mindre enn halvparten av disse igjen hadde førstestilling. I underkant av to promille av kandidatene var registrert som professor i 2003.

De aller fleste av dem som rekrutteres inn i en forskerutdanning, gjennomgår denne ved den samme institusjon som de avla sin høyere grads eksamen ved. Dette gjelder 70 prosent av dem som avla en doktorgrad i femårsperioden 2000-2004 (80 prosent hvis vi holder kandidater med utdanning fra utlandet utenfor). Denne andelen gjelder de fleste universitetene, unntatt Universitetet i Tromsø hvor doktorandene i noe høyere grad kom utenfra.

Doktorgradskomponenten blant det faste vitenskapelige/faglige personalet ved universiteter og høyskoler varierer betydelig mellom fagområdene. I 2003 hadde tre av fire i landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin doktorgraden. I humaniora gjaldt dette bare en av fire. Det er imidlertid forskjell på institusjonstypene – doktorgradsandelen er betydelig høyere ved universitetene enn ved de statlige høyskolene.

2. Innledning

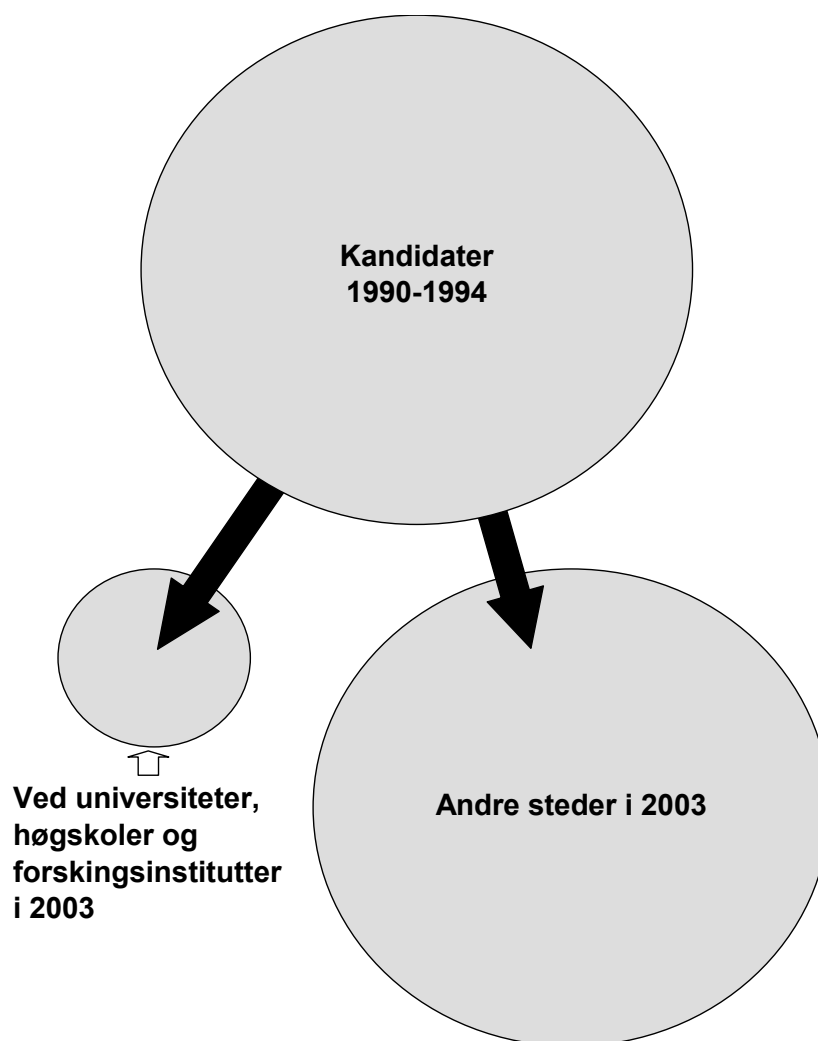
Den politiske målsetting om å trappe opp innsatsen i forskning og utviklingsarbeid (FoU) til 3 prosent av brutto nasjonalproduktet innen 2010 stiller betydelige krav bl.a. på personalsiden. Uten tilgang på et tilstrekkelig antall kvalifiserte forskere til å utføre FoU-virksomheten vil målsettingen være et slag i luften. Satsing på forskeropplæring er derfor en sentralt punkt. Et tilstrekkelig stort antall kandidater med høyere utdanning må tas opp på doktorgradsstudier, slik at rekrutteringspotensialet til forskning i de ulike fagfelt og de ulike samfunnssektorer kan bli tilstrekkelig stort.

Regjeringen har som mål å utdanne 1100 doktorander årlig. For å nå dette målet må etter Regjeringens mening fullføringsgraden og gjennomføringstiden bedres (UFDs budsjettforslag for 2006, s. 123). Til tross for en betydelig økning i antallet doktorgrader i 2004 og 2005, er antallet i 2005 ennå ikke høyere enn 855, altså godt under Regjeringens mål.

Denne studien viser hvordan rekrutteringen har vært i tidligere årskull og bidrar således til kunnskapsgrunnlaget for beslutninger om framtidig satsing.

Forskerrekruttering er et tema også internasjonalt, og studien er aktuell også i den forbindelse. Bl.a. pågår det nå et arbeid vedrørende studier av doktoranders yrkeskarrierer, hvor både OECD, EU og UNESCO er involvert. Det dreier seg om utarbeidelse av metoder for å utføre slike studier samt gjennomføring av en internasjonal spørreundersøkelse av doktorander.

Høyere utdanning er en første forutsetning dersom man har ambisjoner om å gjøre en vitenskapelig karriere. Den neste er at man gjennomfører forskerutdanning og avlegger en doktorgrad. Avlagt doktorgrad – eller tilsvarende kompetanse – stilles som krav til den som ønsker fast ansettelse i vitenskapelig eller faglig stilling ved et universitet eller høgskole. Men bare et mindretall av kandidatene med høyere utdanning går inn i forskerutdanning. De aller fleste finner seg arbeid i andre samfunnssektorer enn ved forskningsinstitusjonene. Størsteparten av kandidatene har neppe hatt tanke på forskning som yrke. Andre kandidater – med interesse og lyst til forskning – har ikke sluppet gjennom nåløyet i konkurransen om forskningsstipend og har derfor også måttet finne seg annen beskjeftigelse. Forskerkarrieren er forbeholdt et fåtall. Ti år etter eksamen er således bare en av åtte kandidater tilknyttet et universitet, en høgskole eller et forskningsinstitutt – og langt fra alle har fast stilling. (Dette gjelder de av kandidatene med høyere grads eksamen i femårsperioden 1990-1994 som er registrert ved en av de nevnte institusjonene i 2003.)

I dette notatet skal vi undersøke sammenhengen mellom utdanning og videre karriere i den del av forskningssystemet som omfatter institusjoner i høyere utdanning og forskningsinstitutter. Vi skal se på i hvilken grad kandidatene går videre som forskningsstipendiater og evt. avlegger en doktorgrad, og i hvilken grad de etter kandidateksamen gjenfinnes i den del av forskningssystemet som er nevnt ovenfor. Karriere som forsker i næringslivet har vi ikke data for, og dette dekkes derfor ikke av denne undersøkelsen.

I de første fem år på 1990-tallet ble det uteksaminert om lag 24000 kandidater med universitets- og høyskoleutdanning på høyere nivå ved norske læresteder¹. De aller fleste av disse er yrkesaktive og har jobb i ulike deler av arbeidslivet. Kandidatene fikk sin utdanning ved institusjoner hvor undervisningen i stor utstrekning har vært basert på kunnskaper frambrakt gjennom forskning og faglig nybrottsarbeid – altså forskningsbasert undervisning. Forskningsbasert undervisning forutsetter lærere med forskningskompetanse, som ikke bare er oppdatert om kunnskapsstatusen i det feltet han eller hun underviser i, men som også er eller har vært aktiv forsker selv. Institusjonene med forskning og forskningsbasert undervisning trenger en stadig tilførsel av kunnskap bl.a. gjennom nytt kompetent forsknings- og

¹ Kandidater som har utdanninger med kode på nivå 7 i Norsk standard for utdanningsgruppering 2000 (NUS 2000). Dette omfatter utdanning med mer enn fire års varighet, f.eks. hovedfags- og Masterutdanning, magistergrad, sivilingeniørutdanning, profesjonsstudier osv. I tillegg er tatt med siviløkonomutdanningen, som er plassert på nivå 6 i NUS. Om NUS, se Vedlegg.

undervisningspersonale. Kompetent forsknings- og undervisningspersonale forutsetter igjen tilstrekkelig tilgang på kandidater – unge mennesker som er kvalifisert og motivert for forskning, og som får mulighet til å påbegynne og gjennomføre en forskerutdanning. I praksis vil dette i første rekke dreie seg om høyere grads kandidater som vil bli forskningsstipendiat, gjennomføre et forskerutdanningsprogram, og avlegge doktorgraden.

I dette notatet vil vi se på i hvilken grad dette skjer, bl.a. ved å undersøke den videre karriere i forskningssystemet for kandidatene med høyere grads eksamen fra de nevnte fem årskullene 1990-1994.

3. Ulike utdanningstyper – ulike fokus

Høyere utdanning er forskningsbasert. I følge Lov om universiteter og høyskoler skal institusjonene ”tilby høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap” (§1-3a). Dette setter krav til kvalifikasjonene hos dem som underviser. Kombinerte forsknings- og undervisningsstillinger er hovedprinsippet både ved universitetene og høyskolene. Det betyr at forskningskompetanse normalt settes som krav til dem som tilsettes i fast vitenskapelig eller faglig stilling ved institusjonene i høyere utdanning. Men de ulike utdanningene har ulik innretning. Noen studier er sterkt profesjonsorienterte og kvalifiserer for utøvelse av bestemte yrker, så som lege, tannlege, jurist osv. Andre utdanninger gir et bredere faglig grunnlag, og gir studentene større mulighet til selv å komponere fagsammensetningen. Dette gjelder de ulike embetseksamener (cand.scient., cand.philol., cand.polit. osv.). Disse gradene karakteriseres ved at de omfatter flere enkeltfag, hvor hovedfaget gir mulighet for fordypning og evt. videre kvalifisering for forskerutdanning. Den tidligere studieorganisering i grunnfag, mellomfag og hovedfag mm – samt noen av profesjonsutdanningene – er nå avløst av et større antall studieprogrammer som fører fram til master-graden. Flere profesjonsgrader er imidlertid beholdt også i den nye ordningen: cand.med., cand.psychol., cand.theol. og cand.med.vet. De kullene vi her studerer, er naturligvis ikke berørt av den nye ordningen.

De ulike utdanningenes ulike fokusering virker inn på oppfatningen av forskningens plass i faget. Motivasjonen for og muligheten til å ta forskerutdanning er til stede i ulik grad for de ulike kandidatgruppene. Generelt er antallet forskningsstipend lite i forhold til kandidatmengden. Forutsetningsvis er det de best kvalifiserte som søker seg til forskerutdanning, selv om dette ikke gjelder ubetinget. Alternative karriereveier kan være mer attraktive, for eksempel for de best kvalifiserte sivilingeniørene med fagspesialiteter som er etterspurt i næringslivet. Som vi skal se viser tallene at det er forskjell på utdanningstypene. Mens enkelte utdanninger er karakterisert ved at relativt mange fortsetter i en stipendiatstilling etter avlagt høyere grads eksamen, gjelder dette et forsvinnende lite antall i andre utdanningstyper.

Forskjellen i forskningsfokus mellom de ulike utdanningstyper kan også skyldes ulike fagkulturer. Forskningens prestisje, i hvilken grad det legges vekt på at undervisningen skal være forskningsbasert, og vekten på forskningsarbeid innenfor kandidatstudiet (hovedoppgave, avhandling) – kan variere fra fag til fag. Forskjellene mellom kandidatgruppene mht tilbøyeligheten til å satse på en forskerkarriere kan også være uttrykk for ulike muligheter. Tilgangen på forskningsstipendiatstillinger i forhold til kandidatmassen vil virke inn på konkurransen om stipendiene. Videre er institusjonenes og Forskningsrådets prioriteringer vesentlige for dimensjoneringen av doktorgradsstudiene. Terskelen for opptak til et doktorgradsstudium kan være ulik for de ulike fag. Derfor er indikatoren ”antall stipendiat i forhold til antall kandidater” flertydig. Den kan ses som uttrykk for forskningstilbøyelighet eller forskningsinteresse blant kandidatene. Men den kan også ses som et mål på ”nåløyets” størrelse, dvs. hvilke muligheter som foreligger for å gå inn i forskerutdanning for kandidater som ønsker det. Videre kan indikatoren ses som en karakteristikk ved utdanningen/faget, som enten orientert mot forskning og internfaglig utvikling eller mot basisutdanning for yrkesvirksomhet.

Når vi i dette notatet for korthets skyld omtaler indikatoren som ”forskningsorientering” eller – mer nøytralt – ”stipendiatandel”, er det av praktiske og stilistiske grunner – ikke fordi vi desavuerer de andre tolkningsmulighetene.

4. Perspektiver – datamodeller

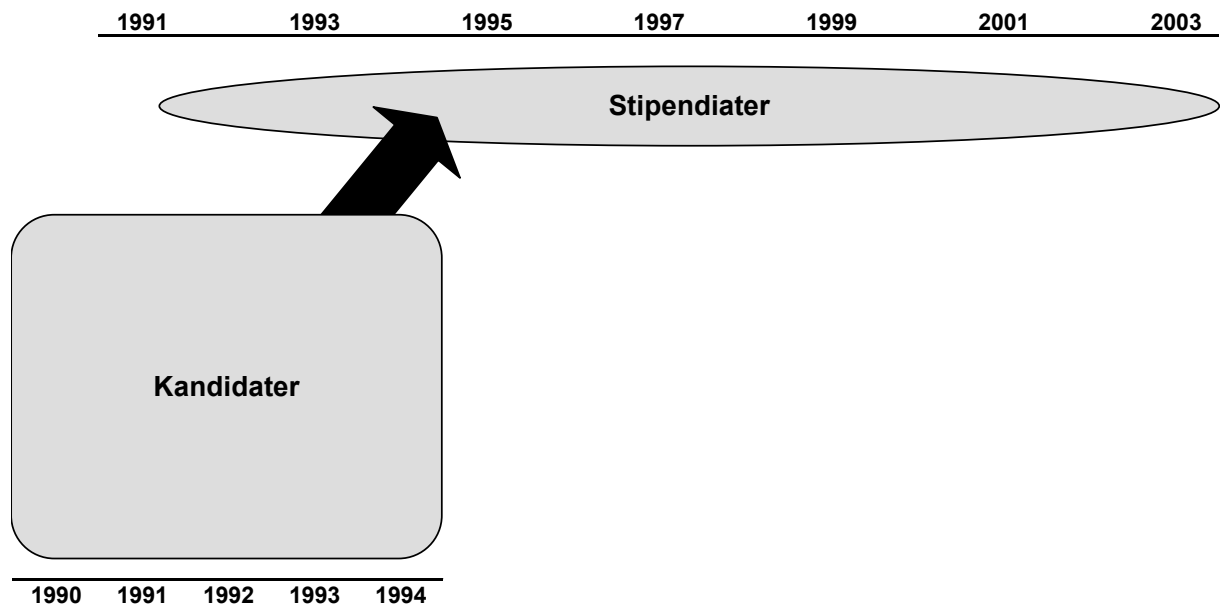
I det følgende foretar vi en empirisk undersøkelse av karrieremønsteret i forskerutdanning og forskning på grunnlag av data fra NIFU STEPs ulike registre. Vi anlegger tre ulike perspektiver i undersøkelsen:

- Kandidatenes forskerkarriere
- Doktorandenes utdanningsbakgrunn
- Det vitenskapelige/faglige personalets utdanningsbakgrunn

Dette er ikke teoretiske perspektiver. Perspektivene springer ut av de data som er tilgjengelig, og er knyttet til ulike måter å analysere dataene på. Perspektivene kan illustreres ved ”datamodeller”. Her skisserer vi kort disse modellene, som vil bli nærmere beskrevet i de senere kapitlene.

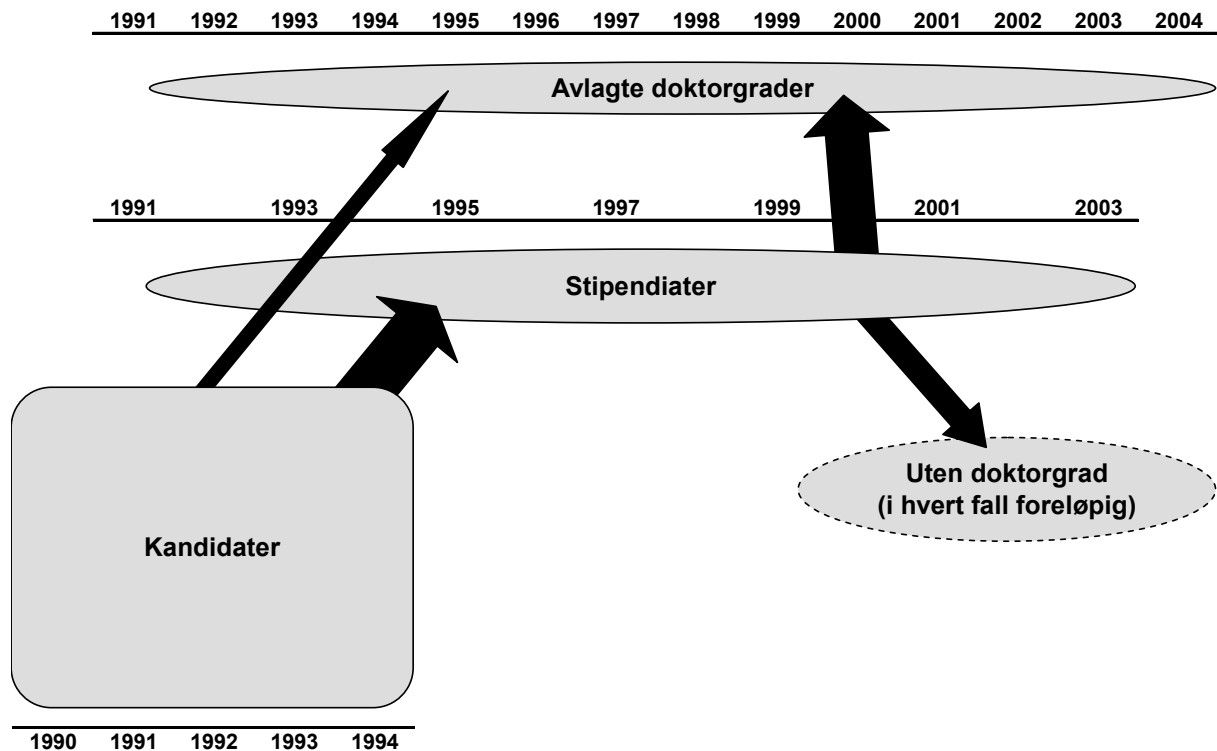
Kandidatenes forskerkarriere – forskerutdanning

Dette er hovedmodellen i denne studien. Her ser vi på fem årganger med høyere grads kandidater og undersøker i hvilken grad de går inn i forskerutdanning, dvs. gjenfinnes som stipendiater ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner.

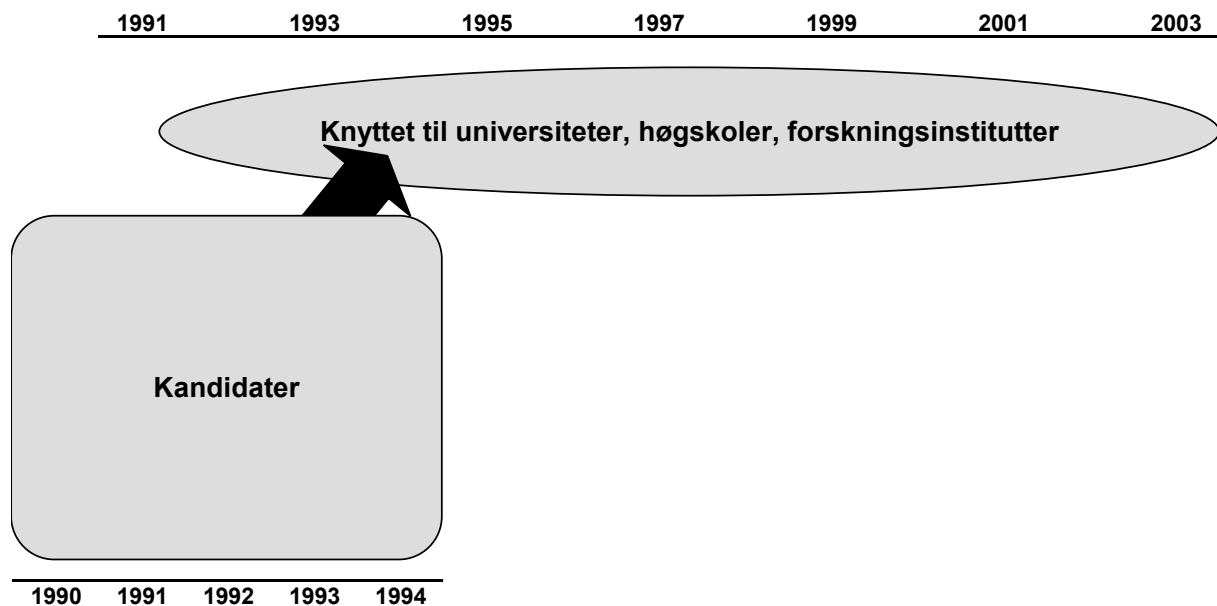
Kandidatenes forskerkarriere – doktorgrad

Her undersøkes i hvilken grad kandidatene fra fem årskull har gjennomført forskerutdanningen og avlagt doktorgraden.

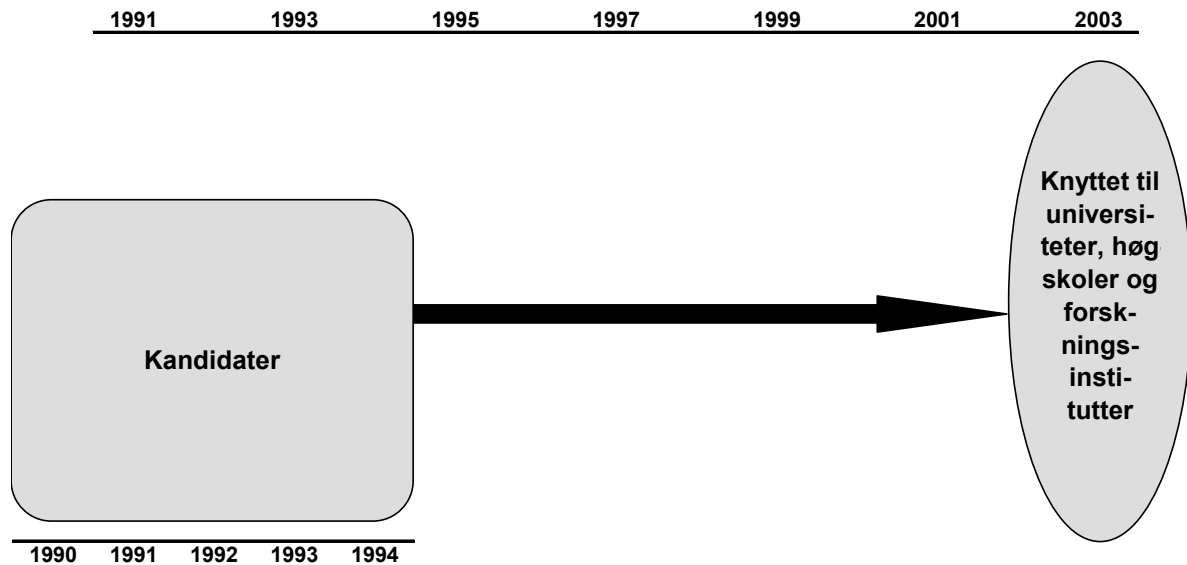

Kandidatenes forskerkarriere – vitenskapelig/faglig stilling

Her undersøkes i hvilken grad kandidatene i de fem årskullene senere oppnådde en eller annen form for tilknytning til universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner etter avlagt eksamen – dvs. ikke bare som stipendiater men også i andre stillinger.

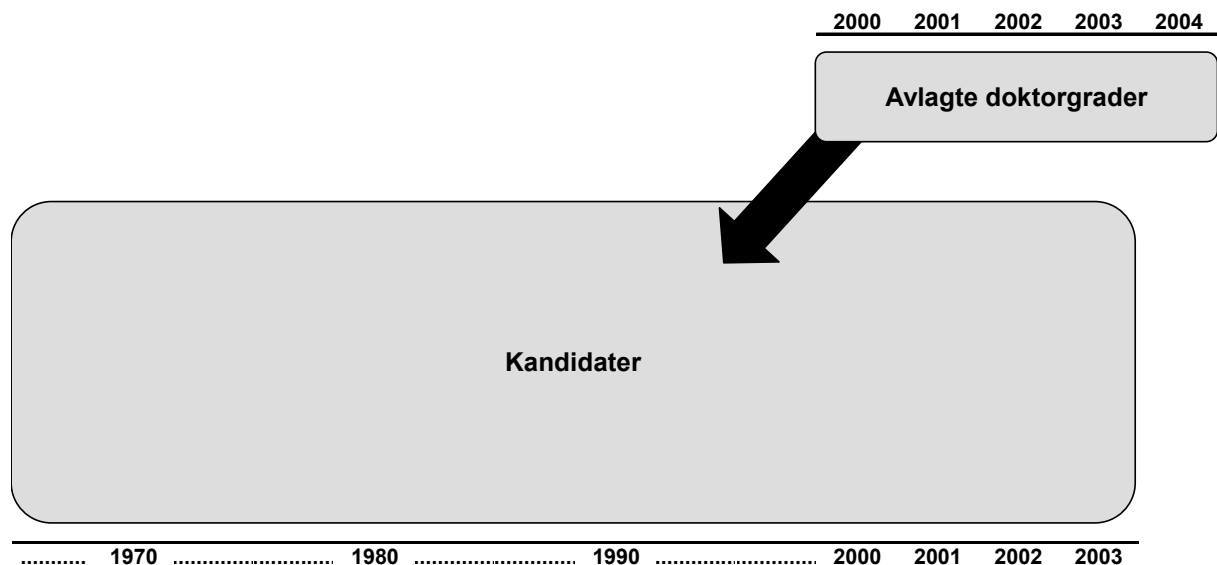

Kandidatenes tilknytning til forskningssystemet i 2003 er undersøkt spesielt. Vi ser på i hvilken grad kandidatene 10-15 år etter eksamen har sin arbeidsplass ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner.

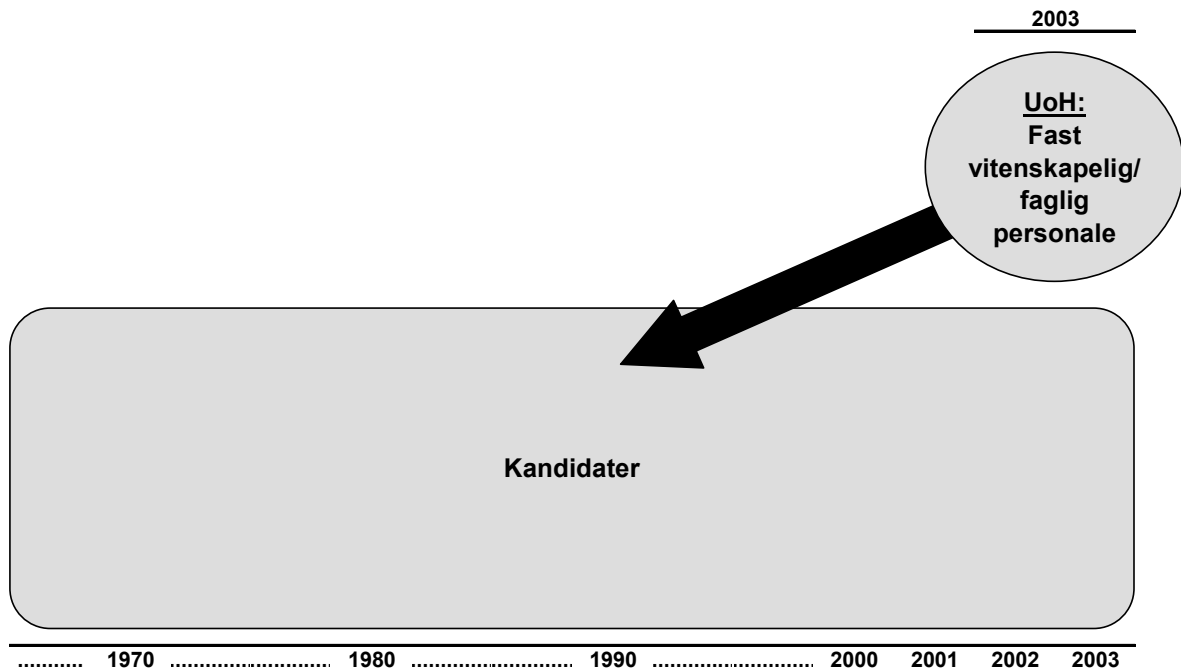
Doktorandenes utdanningsbakgrunn

Her er utgangspunktet et annet. Vi ser på 5 årskull doktorander og undersøker deres utdanningsbakgrunn.

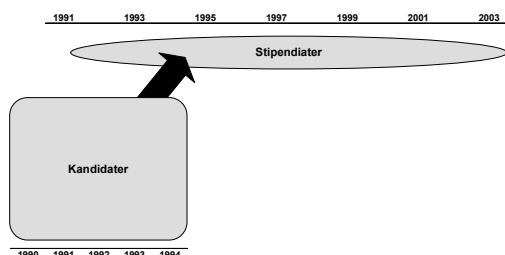

Det faste vitenskapelige/faglige personalets utdanningsbakgrunn

Her tar vi utgangspunkt i det vitenskapelige og faglige personalet ved universiteter og høyskoler i 2003 og undersøker deres utdanningsbakgrunn og i hvilken utstrekning de har avlagt doktorgraden.

5. Kandidatenes forskerkarriere – med hovedvekt på forskerutdanningsfasen

Utgangspunktet er fem årganger med høyere grads kandidater og deres karriere i forskningssystemet.

Akademikerregisteret ved NIFU STEP omfatter personer som har tatt en høyere grads eksamen ved norske universiteter og høyskoler. I denne undersøkelsen har vi valgt ut alle kandidater som avla eksamen i

tidsrommet 1990-1994, i alt 23846 personer. Deretter undersøkte vi i hvilken grad disse gjenfinnes som forskningsstipendiater i NIFU STEPs Forskerpersonalregisteret.

Forskerpersonalregisteret omfatter alle som innehar en faglig eller høyere administrativ stilling ved norske universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Registreringen foretas per 1. oktober annet hvert år. I 2003 ble det registrert vel 16 000 personer i vitenskapelig eller faglig stilling ved universitetene og høyskolene. Av disse var om lag 3500 forskningsstipendiater.

Hovedfunn

Av den samlede kandidatmassen i tidsrommet 1990-1994 finner vi 2945 – eller 12,4 prosent – i stipendiatstilling i ett eller flere registreringsår 1991-2003. Hver åttende kandidat går altså inn i en forskerutdanning etter avlagt eksamen. Stipendiatandelen er noe høyere blant de mannlige enn blant de kvinnelige kandidatene, henholdsvis 12,8 og 11,7 prosent. Blant de kandidater som avla eksamen ti år tidligere, i tidsrommet 1981-84, var det bare 7,6 prosent som fikk en stipendiatstilling innenfor den tilsvarende etterfølgende periode. Altså var andelen som fikk stipendiatstilling økt med fem prosentpoeng ti år senere. Dette har bl.a. sammenheng med den økte tilgang på forskningsstipend i første del av 1990-tallet som følge av Regjeringens handlingsplan for forskerrekuttering.

Tabell 1 Høyere grads kandidater, med og uten stipendiatstilling 1991-2003.

	Kvinner	Menn	Alle
Antall kandidater 1990-94, Akademikerregisteret	9 731	14 115	23 846
Herav registrert som stipendiater i Forskerpersonalregisteret 1991-2003	1 134	1 811	2 945
Ikke registrert som stipendiater	8 597	12 304	20 901
<i>Prosentandel registrert som stipendiater</i>	<i>11,7</i>	<i>12,8</i>	<i>12,4</i>

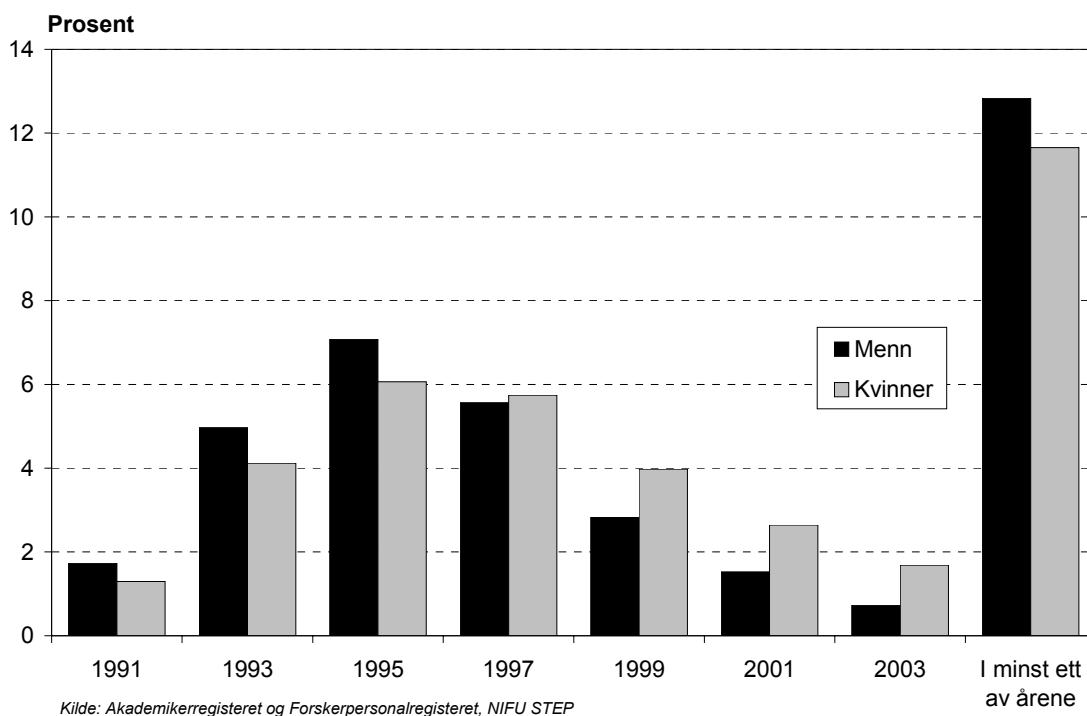
Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

I det følgende går vi mer detaljert inn i materialet og ser på ulike utdanningsgrupper i kandidatmassen fra 1990-1994. Vi ser altså på i hvilken grad kandidatene blir knyttet til universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter etter avlagt eksamen, dvs. går inn i stipendiatstillinger eller andre stillinger, samt i hvilken grad de som får stipend avlegger en doktorgrad. Vi har hele tiden kjønnsdimensjonen for øyet og undersøker om det er forskjeller mellom kvinner og menn.

I Forskerpersonalregisteret registreres alt vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler samt forskerpersonale ved forskningsinstitutter utenfor UoH-sektoren. (Også høyere administrativt personale blir registrert.) Registreringen foretas per 1. oktober hvert oddetallsår, dvs. 1991, 1993, 1995 osv – siste gang i 2003. Alle som har hatt en forskningsstipendiatstilling i mer enn to år i sammenheng vil således være registrert minst en gang. En forskningsstipendiatperiode varer vanligvis i tre eller fire år, ofte med mulighet til

forlengelse. Ca halvparten av kandidatene 1990-1994 som ble registrert som stipendiat, ble registrert i to registreringsår. Om lag en fjerdedel er registrert som stipendiat bare en gang, mens knapt en fjerdedel er registrert i tre statistikkår. Noen få personer har tilsynelatende hatt et noe egenartet karriereforløp – f.eks. hatt flere ulike stipendiatstillinger – og er registrert som stipendiat i fire statistikkår eller mer.

I den aktuelle perioden 1990-1994 utgjorde kvinnene 41 prosent av alle kandidater med høyere grads eksamen og 39 prosent av de kandidater som ble gjenfunnet som stipendiater. I de senere år (etter 2000) er kvinneandelen blant kandidatene økt til nærmere 50 prosent og blant stipendiatene 46 prosent (2003).

Figur 1 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter kjønn.

Som Figur 1 viser var andelen av stipendiatene lavere for kvinner enn menn i de tidligste registreringsårene, men høyere i de senere registreringsårene. Dette kan skyldes at det har tatt lengre tid for kvinner enn menn å oppnå forskningsstipend. Delvis kan det også forklaras som en forskyvningseffekt som følge av at kvinneandelen blant kandidatene økte litt i løpet av femårsperioden. De fleste, men langt fra alle, kandidater som gikk inn i en stipendiatstilling, endte til slutt opp med å avlegge en doktorgrad. Dette er beskrevet på side 25ff.

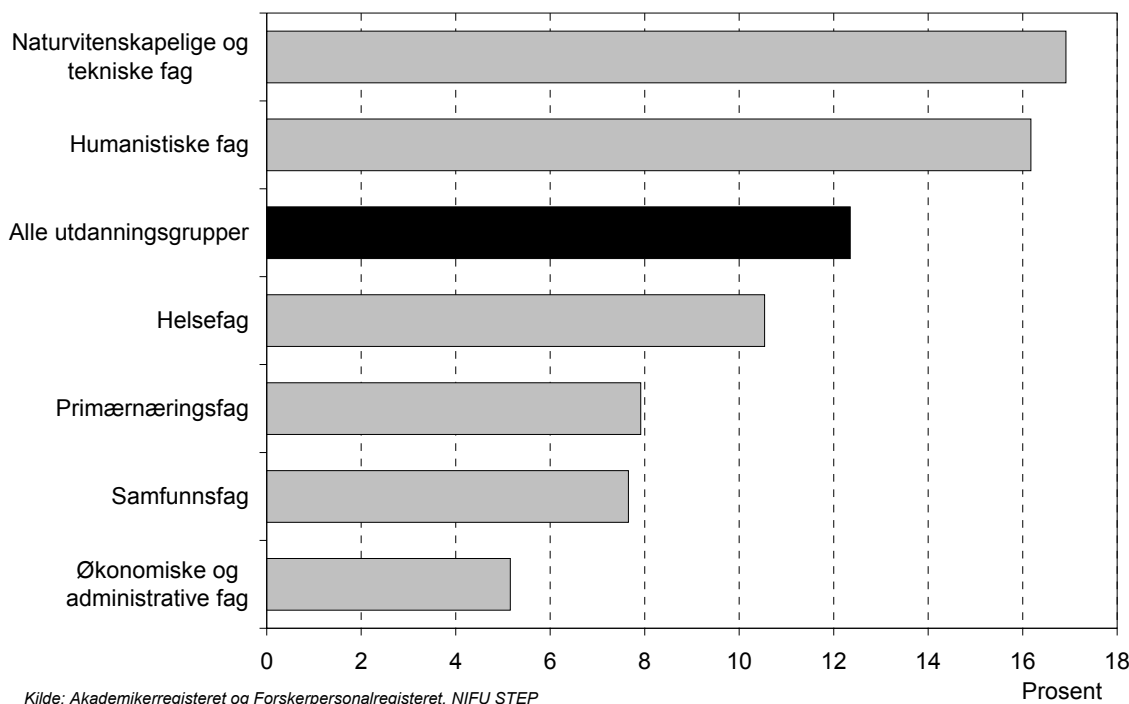
For de mannlige kandidatene som fikk forskningsstipend tok det i gjennomsnitt ca 2½ år fra eksamen til påbegynt stipend, for de kvinnelige kandidatene ca 3 år. Dette kan bl.a. ha med omsorgsforpliktelser å gjøre. De fleste studenter og nyuteksaminerte kandidater befinner seg i et alderssegment der det er vanlig med familieetablering. Bl.a. barnefødsler kan være en forklaring på at det tar noe lengre tid for kvinner enn menn å oppnå et forskningsstipend. Vi minner om at dataene gjelder kandidater med eksamen fra første halvdel av 1990-tallet. Situasjonen kan være en annen i dag.

For kandidatgruppen 1990-1994 var forholdet dessuten at de kvinnelige kandidatene i gjennomsnitt var ett år eldre på eksamenstidspunktet enn de mannlige kandidatene –

henholdsvis 28 og 27 år. Med forskjellen i tidsspenn fra eksamen blir alderforskjellen ved tiltredelse som forskningsstipendiat enda større – henholdsvis 31 og 29½ år.

I det følgende vil vi se nærmere på stipendiatandelene. I hvilken grad er det forskjell på ulike grupper av kandidater m.h.t. til å gå inn i en stipendiatstilling etter avlagt eksamen?

Først vil vi se på kandidatene fordelt på utdanningsgrupper.

Figur 2 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe.

Hovedbildet er altså at det bare er en åttendedel av kandidatene som går inn i – eller får adgang til – forskerutdanning. Men som Figur 2 viser er det forskjell på utdanningsgruppene. I naturvitenskapelige og tekniske fag og i humanistiske fag fikk hver sjettede kandidat forskningsstipend, i helsefag hver tiende og i samfunnsfag og primærnæringsfag hver tolvte. Blant kandidatene med utdanning i økonomiske og administrative fag var det bare en av tjue som gikk inn i en forskningsstipendiatstilling etter avlagt eksamen.

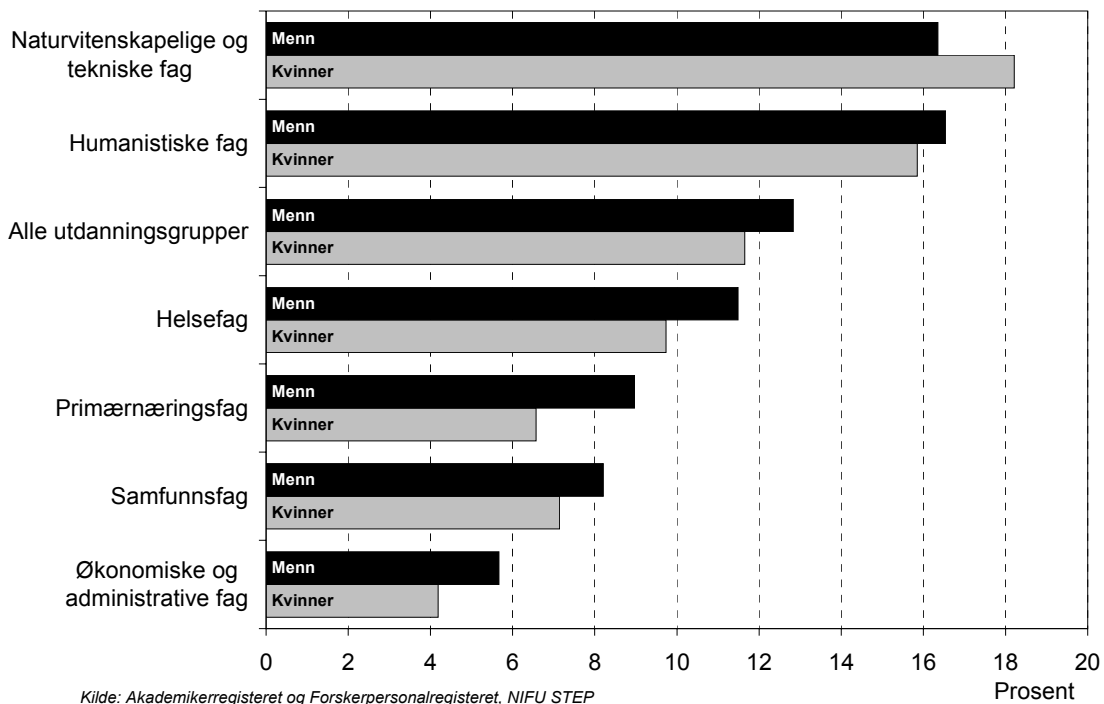
Tabell 2 viser hvor stor andel av kandidatgruppen som gjenfinnes som stipendiater i det enkelte registreringsår. Det kan se ut som om kandidatene fra de naturvitenskapelige og tekniske fagene kom relativt rask i gang som forskningsstipendiater, mens det tok noe lengre tid for kandidatene i humanistiske fag, samfunnsfag og helsefag.

Tabell 2 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe. Prosent.

Utdanningsgruppe	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	I minst ett av årene	(N)
Humanistiske fag	0,6	4,1	8,4	9,5	6,6	3,7	1,9	16,2	(1 960)
Samfunnsfag	0,8	1,9	3,3	3,8	3,0	2,3	1,3	7,7	(5 369)
Økonomiske og administrative fag	1,8	2,5	2,4	1,0	0,7	0,3	0,3	5,2	(2 754)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	2,2	7,3	10,2	7,7	3,6	1,7	0,8	16,9	(10 120)
Helsefag	1,2	2,8	3,9	4,0	3,4	3,0	2,3	10,5	(2 847)
Primærnæringsfag	1,3	4,0	4,4	4,5	2,6	0,9	0,8	7,9	(796)
Totalt	1,6	4,6	6,7	5,6	3,3	2,0	1,1	12,4	(23 846)

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

Vår observasjon om at en noe større andel av de mannlige enn de kvinnelige kandidater oppnår forskningsstipendiatstilling, gjelder også – i større eller mindre grad – for den enkelte utdanningsgruppe. Her er det imidlertid et iøynefallende unntak: naturvitenskapelige og tekniske fag. Riktignok er kvinneandelen i denne utdanningsgruppen relativt lav sammenlignet med andre utdanningsgrupper. Men relativt flere kvinnelige enn mannlige kandidater i naturvitenskapelige og tekniske fag gikk inn i en forskningsstipendstilling. I dette fagfeltet har kvinneandelen tradisjonelt vært lav i det vitenskapelige/faglige personalet ved universiteter og høyskoler. Det kan se ut til at det er kandidater i fysikk og matematikk samt enkelte sivilingeniørutdanninger som trekker kvinneandelen blant stipendiatene opp.

Figur 3 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe og kjønn.

Mer om alder og tidsspenn

Gjennomsnittsalderen² ved kandidateksamen³ er 27½ år, men varierer mellom utdanningsgruppene. Utdanningsgruppene er, som tidligere nevnt, også forskjellige når det gjelder tidsspenn mellom kandidateksamen og tiltredelse som forskningsstipendiat, og derved også når det gjelder stipendiatenes gjennomsnittsalder. De fleste av de kandidater som senere oppnår forskningsstipend, går inn i ulike andre jobber etter avlagt eksamen, de fleste sannsynligvis med tilknytning til undervisnings- og forskningsinstitusjoner. Noen få får fast stilling, men de fleste går sannsynligvis inn i tidsavgrensede stillinger som for eksempel oppdragsforskere og hjelpelærere. De eldste kandidatene finner vi blant dem som har

² Datagrunnlaget gir ikke helt eksakte datoer, men vi har informasjon om år for doktorgrad og første år for registrering i Forskerpersonalregisteret. Vi minner om at Forskerpersonalregisteret oppdateres hvert annet år. Vi har derfor måttet gjøre visse antakelser om ansettelsestidspunkt som stipendiat, som ikke er holdbart på individnivå men som gir et tilstrekkelig godt grunnlag for statistiske formål.

³ Gjelder de kandidater som senere fikk forskningsstipend. Disse var noe yngre enn de som ikke ble stipendiater. Gjennomsnittsalderen på eksamenstidspunktet for den samlede kandidatgruppen 1990-1994 er vel 28 år.

eksamen i humanistiske fag eller samfunnsfag. Kandidatene i disse utdanningsgruppene må også vente relativt lenge før de kommer i gang med forskerutdanningen og er derfor relativt gamle ved stipendstart – 34 år i gjennomsnitt. Yngst på eksamenstidspunktet er kandidater utdannet i naturvitenskapelige og tekniske fag, primærnæringsfag eller økonomisk-administrative fag. Dessuten er ”ventetiden” fram til stipendstart relativt kort i disse utdanningsgruppene. Dette medfører at gjennomsnittsalderen er 28-28½ år ved stipendstart; de er altså 5½-6 år yngre enn stipendiatene i samfunnsvitenskap og humaniora. Dette har åpenbart innvirkning på alderen ved avlagt doktorgrad, noe vi vil komme tilbake til på side 40. Tabell 3 gir detaljene for gjennomsnittsalder og tidsspenn.

Tabell 3 Gjennomsnittsalder ved avlagt eksamen og ved stipendstart for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe.

Utdanningsgruppe	Gjennomsnittsalder ved kandidateksamen	År mellom eksamen og stipendstart	Gjennomsnittsalder ved stipendstart	(N) ¹
Humanistiske fag	30,8	3,1	33,9	(317)
Samfunnsfag	30,5	3,6	34,1	(411)
Økonomiske og administrative fag	26,9	1,9	27,9	(142)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	26,3	2,0	28,3	(1712)
Helsefag	27,9	4,3	32,0	(300)
Primærnæringsfag	26,3	2,3	28,6	(63)
Totalt	27,5	2,6	30,1	(2945)

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonaregisteret, NIFU STEP

¹ Dette er alle stipendiatene. I beregningene av stipendstart er det korrigeret for inkonsistente data. N blir da 2849.

Som tidligere nevnt er det også en viss forskjell mellom kjønnene i gjennomsnittsalder og ”ventetid”, om ikke så stor som mellom utdanningsgruppene. I Tabell 4 kan vi merke oss at gjennomsnittsalderen er noe høyere for kvinner enn menn blant kandidatene med humanistisk eller samfunnsvitenskapelig utdanning. Med noe lengre ”ventetid” for kvinner enn menn i de fleste utdanningsgrupper blir gjennomsnittsalderen ved stipendstart gjennomgående også noe høyere. Unntaket er naturvitenskapelige og tekniske fag hvor forskjellen mellom kjønnene er ubetydelig.

Tabell 4 Gjennomsnittsalder ved avlagt eksamen og ved stipendstart for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe og kjønn.

Utdanningsgruppe	Gjennomsnittsalder ved kandidateksamen		År mellom eksamen og stipendstart		Gjennomsnittsalder ved stipendstart		(N) ¹	
	K	M	K	M	K	M	K	M
Humanistiske fag	31,3	30,3	3,2	3,0	34,5	33,3	(165)	(152)
Samfunnsfag	31,1	30,0	3,8	3,3	34,8	33,4	(199)	(212)
Økonomiske og administrative fag	27,2	26,8	3,1	1,6	29,7	27,4	(40)	(102)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	26,5	26,1	2,1	2,0	28,6	28,1	(557)	(1155)
Helsefag	27,9	27,9	4,8	3,7	32,6	31,5	(150)	(150)
Primærnæringsfag	26,9	26,0	3,1	1,9	30,0	27,8	(23)	(40)
Totalt	28,2	27,1	3,0	2,4	31,2	29,4	(1134)	(1811)

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonaregisteret, NIFU STEP

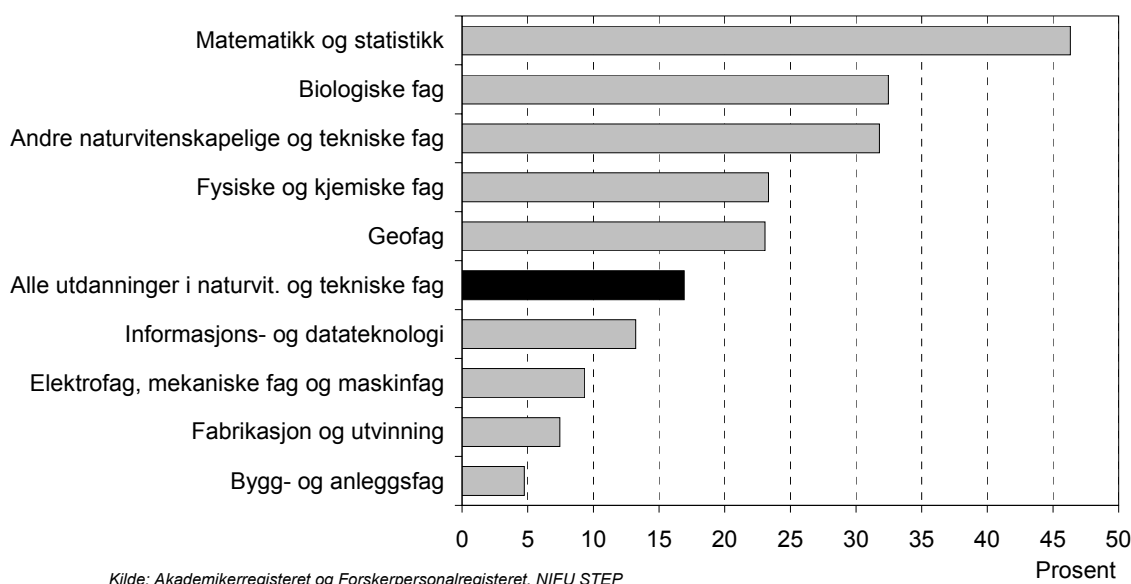
¹ Dette er alle stipendiatene. I beregningene av stipendstart er det korrigeret for inkonsistente data. N blir da 1098 for kvinner

Vi vil nå se nærmere på enkelte utdanningsgrupper for å undersøke om det er forskjeller på de ulike utdanningskategoriene *innenfor* utdanningsgruppen når det gjelder andelen av kandidatene som går inn i forskerutdanning. De gruppene vi har undersøkt er *naturvitenskapelige og tekniske fag, samfunnsfag, humanistiske fag og helsefag.*

Naturvitenskapelige og tekniske fag

Som Figur 4 viser er kandidatene i *matematikk og statistikk* meget forskningsorientert, i det en stor andel av dem – 46 prosent – har fått muligheter til å ta forskerutdanning gjennom en stipendiatstilling. Også blant kandidatene i *biologiske fag* var det en stor andel som fikk forskningsstipend, og både *fysiske og kjemiske fag* og *geofag* har høyere stipendiatandel enn gjennomsnittet for faggruppen.

Generelt kan vi si at stipendieandelen er høy i de naturvitenskapelige utdanninger som fører fram til cand.scient.-graden og mye lavere i teknologiske utdanninger som fører fram til sivilingeniør-tittelen. I et annet avsnitt, se side 23, har vi undersøkt sammenhengen mellom kandidattitler og forskerutdanning.

Figur 4 Andel av kandidatene 1990-1994 i naturvitenskapelige og tekniske fag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.

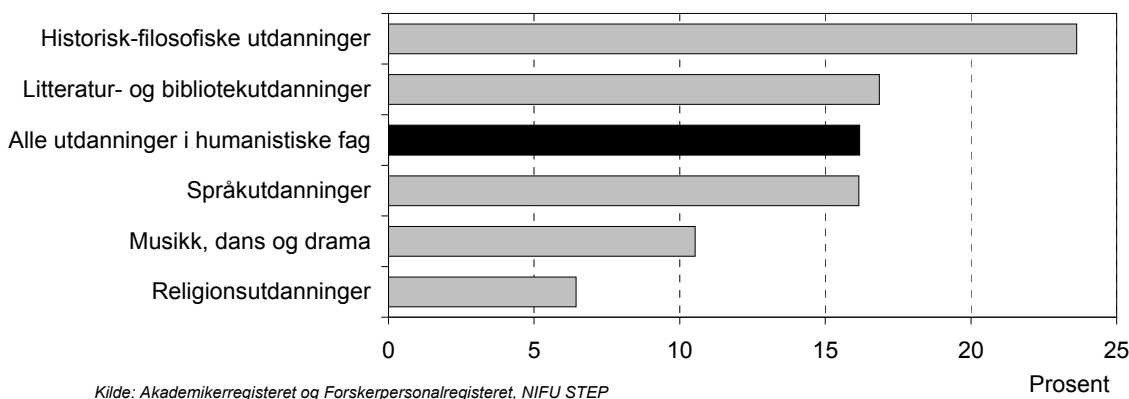
Vi gjør oppmerksom på at det er en stor spennvidde i antallet kandidater i utdanningskategoriene, fra vel 3000 i *elektrofag, mekaniske fag og maskinfag* til knapt 200 i *matematikk og statistikk*. Se for øvrig Tabell 5.

Tabell 5 viser også at i de fleste utdanningskategorier får en noe større andel av de mannlige enn de kvinnelige kandidatene forskningsstipend. Unntakene er *informasjons- og datateknologi* og kategorien *andre*. I sistnevnte inngår i første rekke en del sivilingeniørutdanninger, bl.a. i fysikk og matematikk og i prosesseteknikk. I *andre* er stipendiatandelen blant kvinnene betydelig høyere enn blant mennene. Dette trekker kvinneandelen opp for *naturvitenskap og tekniske fag* totalt slik at kvinnenes andel av forskningsstipendiatstillingene faktisk ligger noe høyere enn mennenes andel.

Humanistiske fag

Her ser vi at andelen av kandidatene som går videre til et forskningsstipend er relativt høy i de *historisk-filosofiske* utdanningene. Kandidater med hovedfag eller magistergrad i historie utgjør halvparten av denne kandidatgruppen. I de historisk-filosofiske utdanningene inngår for øvrig kandidater med utdanning i filosofi, idéhistorie, kunsthistorie, arkeologi, massekommunikasjon og kulturformidling, og etnologi og folkloristikk. Spesielt i filosofi er

”forskningstilbøyeligheten” høy – halvparten av kandidatene gikk inn i en stipendiatstilling etter eksamen.

Figur 5 Andel av kandidatene 1990-1994 i humanistiske fag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.

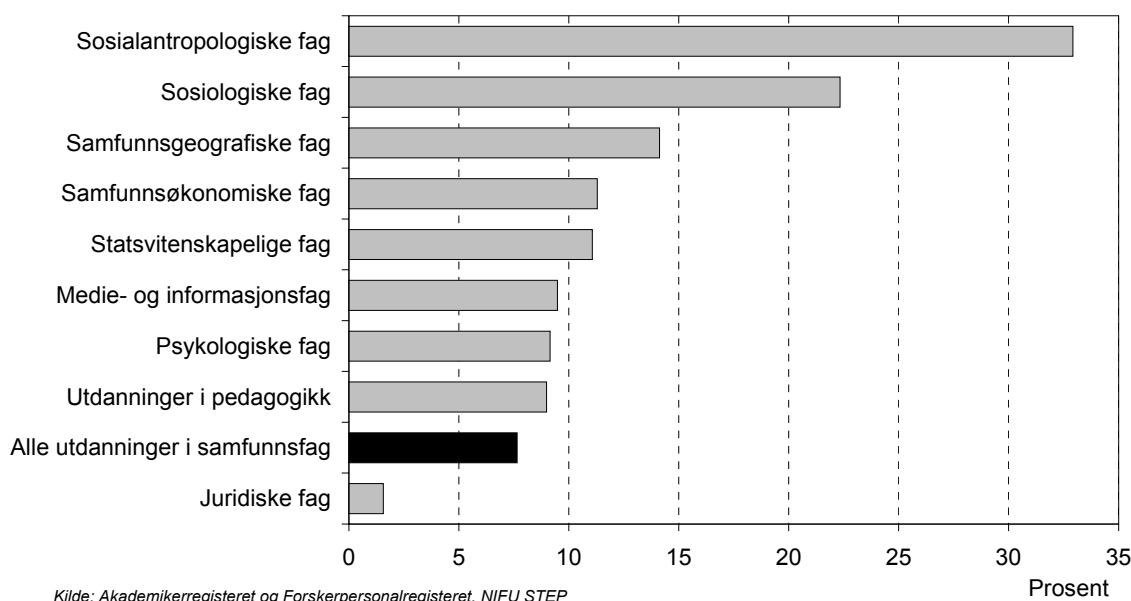
Også i utdanningsgruppene *litteratur- og bibliotek* og *språk* er andelen som går inn i en forskningsstipendiatstilling relativt høy. Andelen er lavere hos dem som har tatt utdanning i *musikk, dans og drama* eller *religionsfag*.

Av Tabell 5 framgår det at stipendiatandelen blant de mannlige kandidater var betydelig større enn blant de kvinnelige i *litteratur- og bibliotekutdanninger* og i *språkutdanninger*. For *religionsutdanninger* var det omvendt – fire ganger så mange av de kvinnelige som de mannlige kandidatene fikk forskningsstipend.

Samfunnsfag

Jus er primært en profesjonsutdanning og bare et fåtall av de ferdige kandidatene går inn i forskerutdanning. Samtidig utgjør kandidatene med juridisk fagutdanning den klart største gruppen blant samfunnsfagene og bidrar derfor til å trekke stipendiatandelen i samfunnsfag ned. Alle de øvrige utdanningskategoriene ligger over gjennomsnittet for samfunnsfag totalt. Spesielt i *sosialantropologiske fag* var stipendiatandelen høy – en av tre kandidater oppnådde forskningsstipend. Høy stipendiatandel finner vi også i *sosiologiske fag* – hver fjerde kandidat – men de øvrige fag hadde en stipendiatandel på rundt 10 prosent.

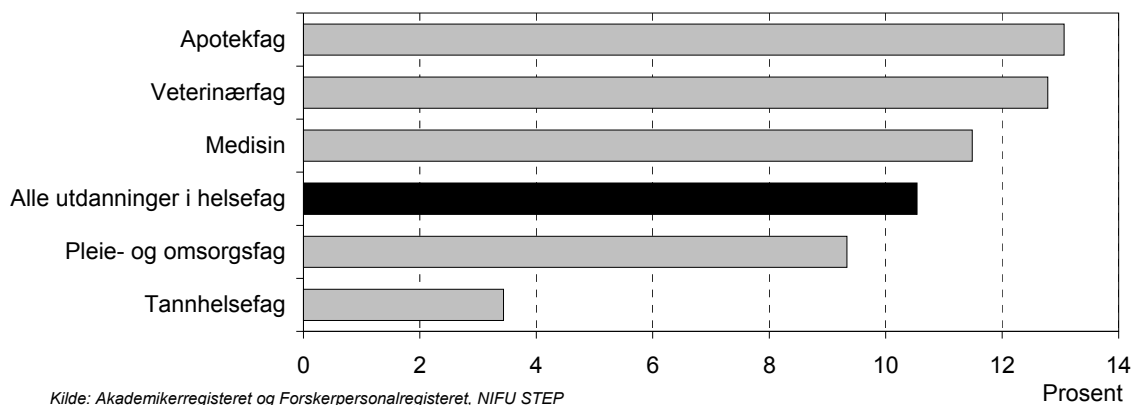
I *sosiologi* oppnådde en større andel av de kvinnelige kandidatene enn de mannlige forskningsstipend. Også i *statsvitenskap* var stipendiatandelen litt høyere blant kvinner enn menn. I alle de andre samfunnsfaglige kandidatgruppene gikk en større andel av mennene inn i forskerutdanning enn kvinnene, se Tabell 5. Særlig stor er forskjellen i *sosialantropologi*, hvor det var atskillig flere kvinnelige enn mannlige kandidater, men hvor hele 41 prosent av de mannlige fikk forskningsstipend mot 27 prosent av de kvinnelige.

Figur 6 Andel av kandidatene 1990-1994 i samfunnsfag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.

Helsefag

En av ti kandidater i dette fagfeltet oppnådde forskningsstipend. Både i *apotekfag* (cand.pharm.) og *veterinærfag* (cand.med.vet.) var stipendiatandelen 13 prosent. Den klart største kandidatgruppen i feltet var *medisinerne*, og for dem var stipendiatandelen 11½ prosent. Stipendiatandelen var noe lavere i *pleie- og omsorgsfag* og i *sosialfag*. Særlig lav forskningstilbøyelighet finner vi i *tannhelsefagene*. Her gikk bare 3 prosent av kandidatene 1990-1994 inn i en stipendiatstilling.

Figur 7 Andel av kandidatene 1990-1994 i helsefag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.

Blant *medisinerne* og *odontologene* fikk omtrent like store andeler av de kvinnelige som de mannlige kandidatene forskningsstipend. I *apotekfag* var imidlertid stipendiatandelen høyest for kvinner og i *veterinærfag* høyest for menn.

Tabell 5 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter kjønn og utdanningsgrupper og utdanningskategorier.

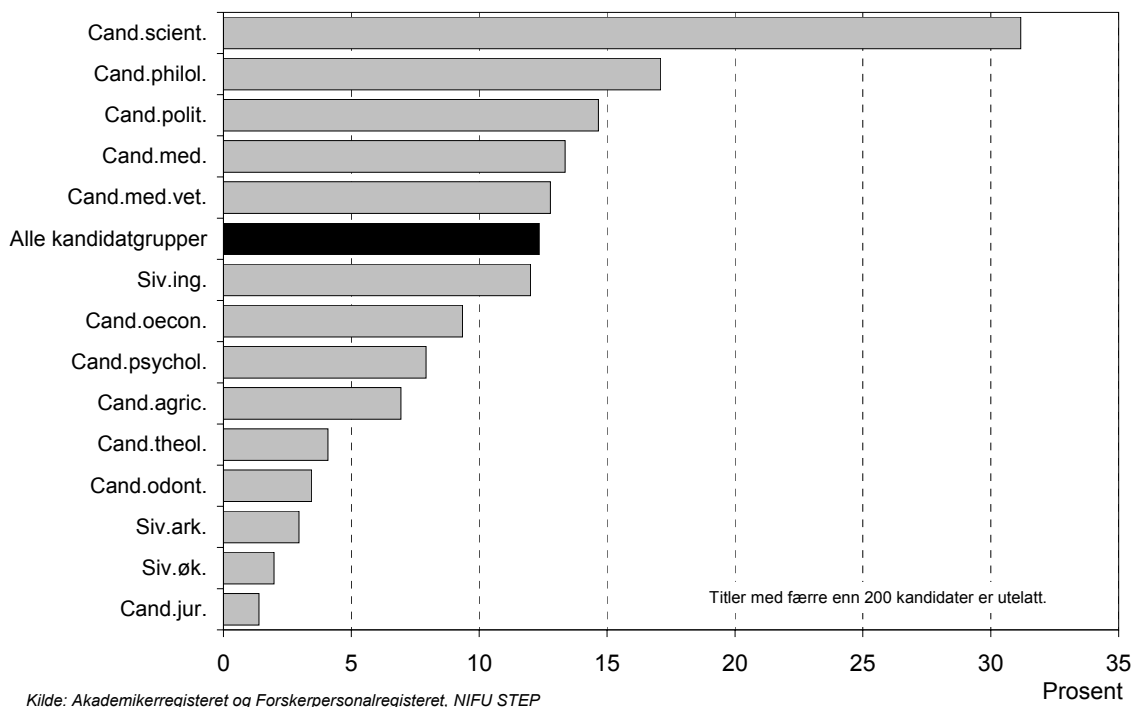
Utdanningsgruppe/utdanningskategori	Kvinner			Menn			Alle		
	Antall stip.	Andel av (N) i %	(N)	Antall stip.	Andel av (N) i %	(N)	Antall stip.	Andel av (N) i %	(N)
Humanistiske fag	165	15,9	(1 041)	152	16,5	(919)	317	16,2	(1 960)
<u>Herav</u>									
Språkutdanninger	67	13,9	(482)	47	21,0	(224)	114	16,1	(706)
Litteratur- og bibliotekutdanninger	5	9,1	(55)	10	29,4	(34)	15	16,9	(89)
Historisk-filosofiske utdanninger	68	24,2	(281)	79	23,2	(341)	147	23,6	(622)
Religionsutdanninger	17	12,5	(136)	8	3,2	(252)	25	6,4	(388)
Musikk, dans og drama	8	9,5	(84)	8	11,8	(68)	16	10,5	(152)
Humanistiske og estetiske fag, andre	0	0,0	(3)	0	..	(0)	0	0,0	(3)
Samfunnsfag	199	7,1	(2 786)	212	8,2	(2 583)	411	7,7	(5 369)
<u>Herav</u>									
Førskolelærerutdanninger	0	0,0	(12)	0	..	(0)	0	0,0	(12)
Utdanninger i pedagogikk	17	8,4	(203)	8	10,7	(75)	25	9,0	(278)
Statsvitenskapelige fag	31	11,7	(264)	31	10,5	(296)	62	11,1	(560)
Sosiologiske fag	46	25,7	(179)	21	17,4	(121)	67	22,3	(300)
Samfunnsgeografiske fag	11	12,1	(91)	14	16,3	(86)	25	14,1	(177)
Samfunnsøkonomiske fag	13	7,0	(187)	42	14,0	(300)	55	11,3	(487)
Medie- og informasjonsfag	4	7,3	(55)	7	11,5	(61)	11	9,5	(116)
Psykologiske fag	32	7,8	(408)	24	11,8	(204)	56	9,2	(612)
Juridiske fag	12	0,9	(1 264)	29	2,1	(1 353)	41	1,6	(2 617)
Sosialantropologiske fag	26	27,4	(95)	28	40,6	(69)	54	32,9	(164)
Samfunnsfag og juridiske fag, andre	7	25,0	(28)	8	44,4	(18)	15	32,6	(46)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	557	18,2	(3 058)	1155	16,4	(7 062)	1712	16,9	(10 120)
<u>Herav</u>									
Biologiske fag	184	31,8	(578)	189	33,1	(571)	373	32,5	(1 149)
Fysiske og kjemiske fag	178	20,6	(862)	298	25,3	(1 177)	476	23,3	(2 039)
Matematikk og statistikk	22	44,9	(49)	60	46,9	(128)	82	46,3	(177)
Informasjons- og datateknologi	18	14,9	(121)	66	12,8	(514)	84	13,2	(635)
Utdanninger i elektrofag, mekaniske fag og maskinfag	31	7,4	(419)	266	9,6	(2 764)	297	9,3	(3 183)
Geofag	26	19,5	(133)	66	24,8	(266)	92	23,1	(399)
Bygg- og anleggsgfag	24	3,7	(651)	59	5,4	(1 102)	83	4,7	(1 753)
Fabrikasjon og utvinning	7	10,0	(70)	0	0,0	(24)	7	7,4	(94)
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, andre	67	38,3	(175)	151	29,5	(511)	218	31,8	(686)
Samferdsel	0	..	(0)	0	0,0	(5)	0	0,0	(5)
Helsefag	150	9,7	(1 541)	150	11,5	(1 306)	300	10,5	(2 847)
<u>Herav</u>									
Pleie- og omsorgsfag	7	10,0	(70)	0	0,0	(5)	7	9,3	(75)
Sosialfag	1	4,2	(24)	1	14,3	(7)	2	6,5	(31)
Medisin	99	10,5	(941)	126	12,4	(1 018)	225	11,5	(1 959)
Tannhelsefag	8	3,9	(205)	4	2,8	(144)	12	3,4	(349)
Apotekfag	23	13,9	(165)	3	8,8	(34)	26	13,1	(199)
Veterinærfag	12	9,5	(126)	16	17,2	(93)	28	12,8	(219)
Helse-, sosial- og idrettsfag, andre	0	0,0	(10)	0	0,0	(5)	0	0,0	(15)

(N) = antall kandidater 1990-1994.

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

Kandidattitler

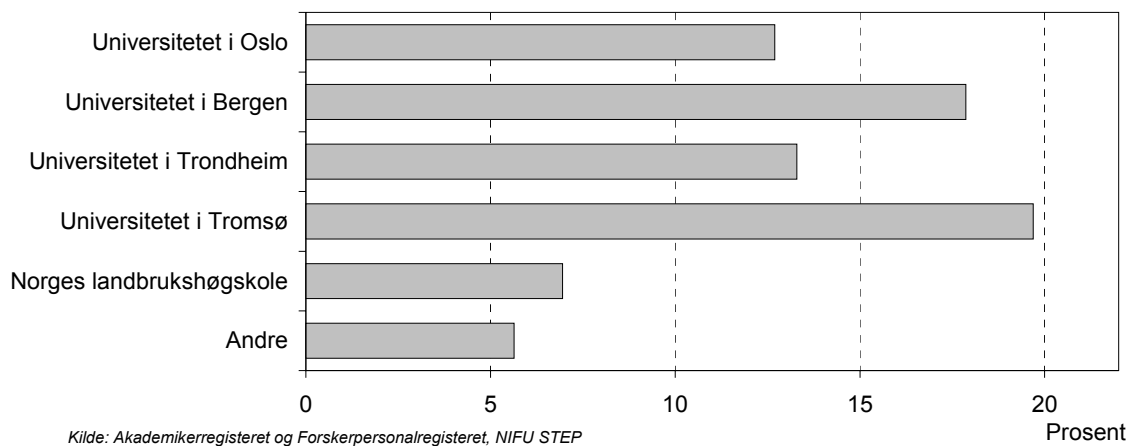
Kandidattitlene gir også en antydning om hvilket fag utdanningen er tatt i, selv om enkelte titler omfatter flere områder (cand.scient., cand.philol., cand.polit., magistergrad). Figur 8 viser i hvilken utstrekning kandidater med ulike titler er tilbøyelig til å gå inn i en forskerutdanning. Stipendiatandelen er klart høyest blant cand.scient.-ene, hvor en av tre fikk et forskningsstipend. Også cand.philol., cand.polit., cand.med. og cand.med.vet. ligger over gjennomsnittet på 12,4 prosent. Som nevnt ovenfor er det bare et fåtall av juristene som går inn i forskerutdanning. Også siviløkonomer, sivilarkitekter, cand.odont.-er og cand.theol.-er har lave stipendiatandeler – mindre enn 5 prosent.

Figur 8 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter gradtype.

Som Figur 8 viser er det stor forskjell på de to hovedtitlene som utgjør storpartene av utdanningene innen naturvitenskapelige og tekniske fag. Mens altså hver tredje cand.scient. ble stipendiat, gjaldt dette hver åttende sivilingeniør.

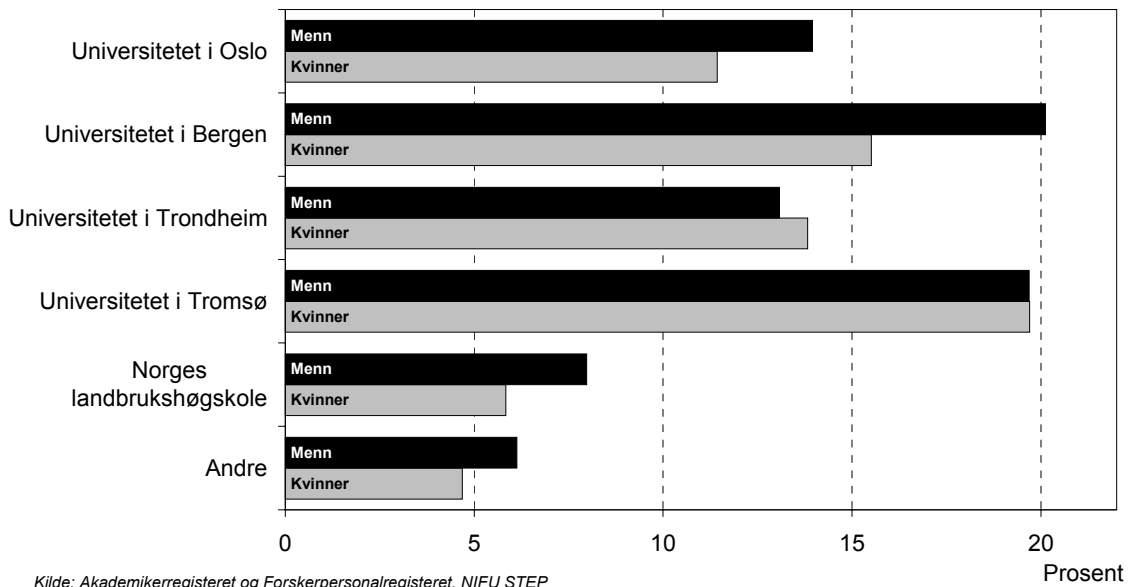
Stipendiatler ved lærestedene

Figur 9 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsinstitusjon.

Andelen av kandidatmassen som fortsetter i en forskningsstipendstilling er, som Figur 9 viser, noe ulik fra lærested til lærested. Mens nærmere 20 prosent av kandidatene ved Universitetet i Tromsø fikk forskningsstipend etter eksamen, gjaldt dette for 13 prosent ved Universitetet i

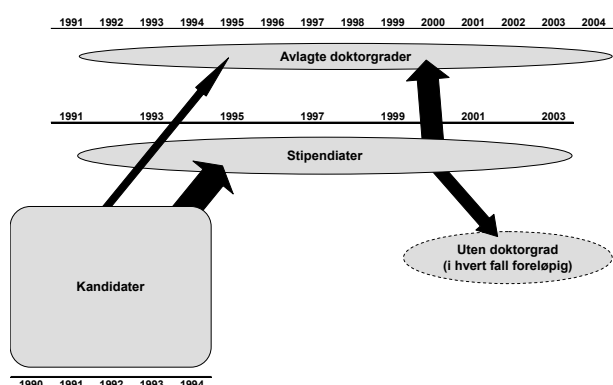
Oslo og 7 prosent ved den daværende Norges landbrukshøgskole. Ulikhetene kan skyldes flere forhold, som fagsammensetningen og studentenes fordeling på studier. De kan også reflektere forskningsinteresse i forhold til alternative karriereveier, hvilke muligheter som foreligger for undervisning og veiledning under doktorgradsstudiet, og tilgjengelig finansiering.

Figur 10 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsinstitusjon og kjønn.

Ved enkelte læresteder er det – som Figur 10 viser – en viss forskjell på kjønnene når det gjelder stipendiatandelen i kandidatmassen. Ved (det daværende) Universitetet i Trondheim var andelen noe høyere blant kvinnelige enn blant mannlige kandidater. Ved Universitetet i Tromsø var det ingen forskjell på kjønnene, men ved de øvrige lærestedene fikk en mindre andel av de kvinnelige kandidatene forskningsstipend enn de mannlige. Forskjellen mellom kjønnene var størst ved Universitetet i Bergen.

Doktorgradsgjennomføring blant stipendiatene

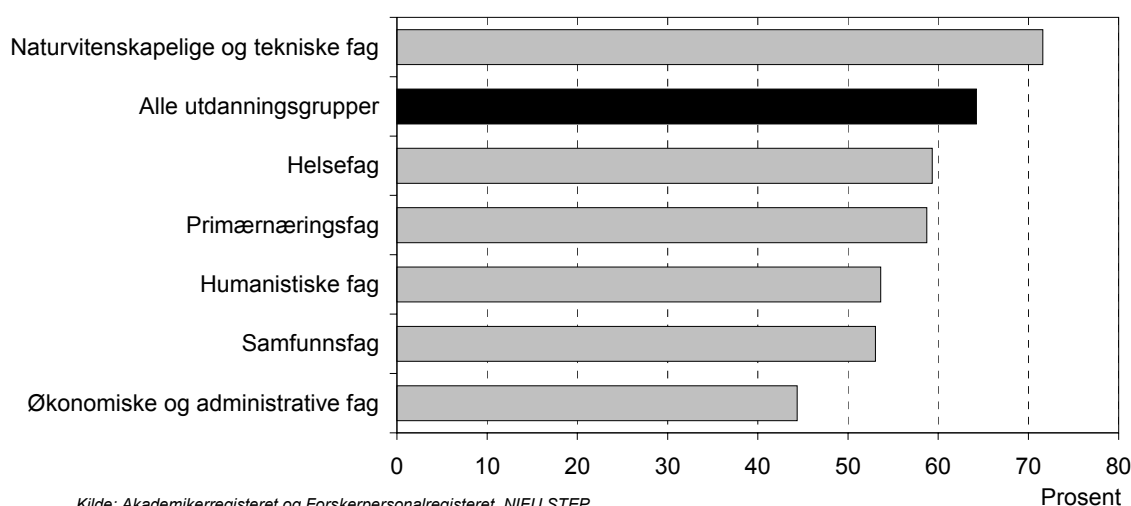
Ikke alle som har vært stipendiat fullfører en doktorgradsutdanningen og avlegger doktorgraden. Vi har sett på gjennomføringsgraden blant stipendiatene som fikk sin grunnutdanning i årene 1990-1994. Først vil vi imidlertid påpeke at en del av dem som avlegger doktorgraden, aldri har vært registrert som stipendiat. Dette er illustrert i denne varianten av datamodellen.

Av de 23846 kandidatene i 1990-1994 er 2098 registrert med doktorgrad avlagt ved et norsk lærested per 31.12.2004. De fleste – 1892 – har hatt en forskningsstipendiatstilling. Men 206 doktorer har aldri vært registrert som stipendiat i NIFU STEPs Forskerpersonalregister. De fleste av disse gjenfinnes med andre stillingsbetegnelser i registeret. Bl.a. innehadde 42 av dem stilling som vitenskapelig assistent i ett eller flere registreringsår. Denne stillingstypen ble tidligere ofte benyttet som forskerutdanningsstilling

og skilte seg i praksis lite fra stipendiatstillingene. Andre er registrert som forskere i instituttsektoren og har tilsynelatende hatt mulighet til å arbeide med doktorgraden i tillegg til, ved siden av, eller permittert fra sin ordinære stilling. Endelig finner vi 49 kandidater som har avlagt doktorgraden, men som overhodet ikke er registrert i Forskerpersonalregisteret. De fleste av disse er dr.ing. eller dr.scient. Det er rimelig å anta at noen av disse utførte doktorgradsarbeidet i tilknytning til en forskerstilling i det private næringsliv, f.eks. farmasøytisk industri. Det eksisterer således flere kilder til finansiering av doktorgradsarbeidet enn forskningsstipendordningene.

I det følgende vil vi imidlertid se nærmere på de kandidater som *både* innehadde stipendiatstillinger og som oppnådde å avlegge doktorgraden. Dette gjelder altså 1892 kandidater. Disse representerer 8 prosent av den samlede kandidatmasse i tidsrommet 1990-1994 og 64 prosent av de av kandidatene som senere innehadde en forskningsstipendiatstilling. Per 2003 var fremdeles 267 personer, 1 prosent av kandidatmassen, registrert med stipendiatstilling. Det kan tenkes at noen av disse vil komme til å avlegge doktorgraden i 2005 eller senere, men det vil neppe rokke ved konklusjonen: to av tre av forskningsstipendiatene i kandidatmassen avla doktorgraden. Eller motsatt: hver tredje forskningsstipendiat avla *ikke* doktorgraden.

Det er, som Figur 11 viser, en viss forskjell på utdanningsgruppene når det gjelder gjennomføringsgrad.

Figur 11 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe. Prosentandel med doktorgrad per utløpet av 2004.

Høyest gjennomføringsgrad (72 prosent) finner vi i de naturvitenskapelige og tekniske utdanningene. Denne gruppen er den langt største og står for nærmere to tredjedeler av det totale antall kandidater med stipendiatstilling. Lavest gjennomføringsgrad finner vi i blant stipendiatene med utdanning i økonomiske og administrative fag (44 prosent), samfunnsfag (53 prosent) og humanistiske fag (54 prosent).

Det er forskjell på kvinner og menn. Mens 67 prosent av de mannlige stipendiatene i kandidatmassen har avlagt doktorgraden, gjelder dette bare 59 prosent av de kvinnelige stipendiatene.

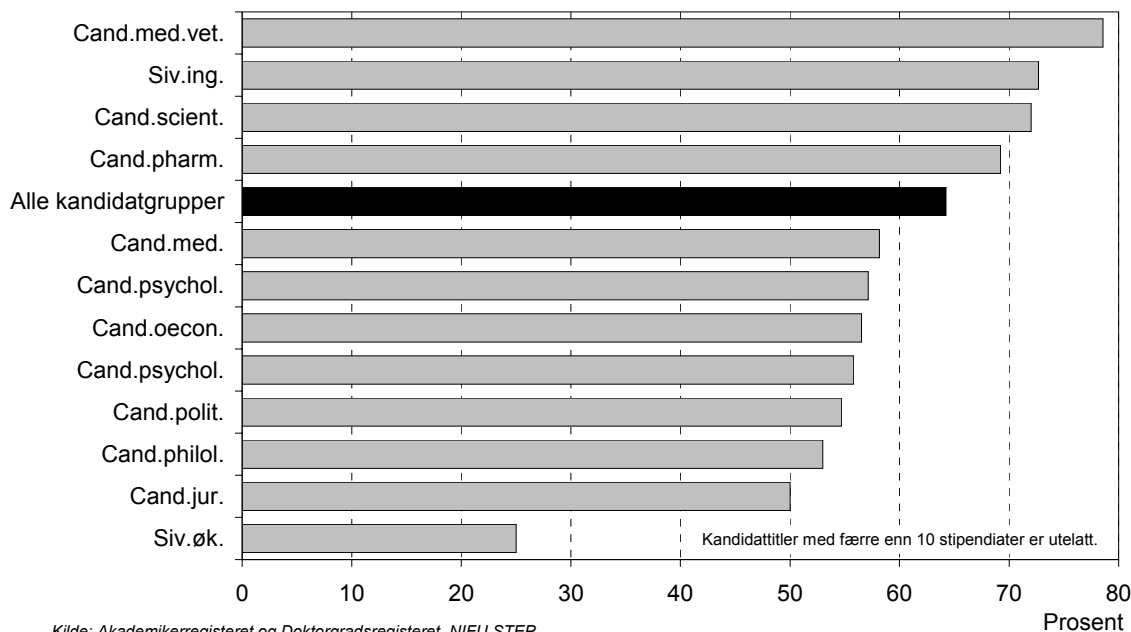
Om lag 90 prosent av dem som har avlagt en doktorgrad i kandidatmassen 1990-1994 har innehatt et forskningsstipend. Se også Tabell 6.

Tabell 6 Høyere grads kandidater 1990-1994, totalt og herav med stipendiatstilling 1991-2003, med doktorgrad per utløpet av 2004. Etter utdanningsgruppe. Antall og prosent.

Utdanningsgruppe	Kandidater totalt			Kandidater med forskerstipend				
	Alle	Med doktorgrad		Alle	Med doktorgrad			
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
	Antall	Antall	%-andel av alle (II av I)	Antall	Antall	%-andel av alle kandidater (V av I)	%-andel av alle stipend (V av IV)	%-andel av alle med doktorgrad (V av II)
Humanistiske fag	1 960	192	9,8	317	170	8,7	53,6	88,5
Samfunnsfag	5 369	263	4,9	411	218	4,1	53,0	82,9
Økonomiske og administrative fag	2 754	69	2,5	142	63	2,3	44,4	91,3
Naturvitenskapelige og tekniske fag	10 120	1 332	13,2	1 712	1 226	12,1	71,6	92,0
Helsefag	2 847	203	7,1	300	178	6,3	59,3	87,7
Primærnæringsfag	796	39	4,9	63	37	4,6	58,7	94,9
Totalt	23 846	2 098	8,8	2 945	1 892	7,9	64,2	90,2

Kilde: Akademikerregisteret, Forskerpersonalregisteret og Doktorgradsregisteret, NIFU STEP

Ser vi på de enkelte kandidatgruppene var gjennomføringsgraden til doktorgrad høyest for cand.med.vet.-gruppen. Også blant sivilingeniører og i cand.scient.-gruppen gjennomførte en høy andel av stipendiatene doktorgradsutdanningen. Derimot avla bare en fjerdepart doktorgraden blant siviløkonomene med forskningsstipendiatstilling. Vi gjør oppmerksom på at noen av stipendiatgruppene er små, i den forstand at bare en liten andel kandidater innehadde forskningsstipend etter avlagt kandidateksamen.

Figur 12 Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, med doktorgrad per utløpet av 2004, etter gradtype.

Som det framgår av Tabell 7 (kolonne VII) varierer gjennomføringsgraden innenfor utdanningsgruppene.

I de *naturvitenskapelige og tekniske fag* var den høyest i biologi, fysikk og kjemi, og geofag. I matematikk og statistikk, samt de utdanningskategorier som i første rekke omfatter sivilingeniører, var gjennomføringsgraden noe lavere enn gjennomsnittet for

utdanningsgruppen. Særlig lav var den for stipendiater med utdanning i informasjons- og datateknologi; bare vel halvparten av stipendiatene i denne utdanningskategorien avla doktorgraden.

I utdanningsgruppen *humaniora* var gjennomføringsgraden noe lavere blant stipendiatene språkutdanning enn blant dem med historie- eller teologiutdanning.

I *samfunnsfag* var gjennomføringsgraden høy blant stipendiatene med sosialøkonomisk bakgrunn. Noe lavere var den blant sosialantropologer, statsvitere, psykologer og samfunnsgeografer. Blant stipendiatene med utdanningsbakgrunn i sosiologi, pedagogikk eller jus gjennomførte færre enn halvparten.

I *helsefagene* utmerker veterinærmedisinerne seg med høy gjennomføringsgrad – nesten 4 av 5 stipendiater i denne utdanningskategorien avla doktorgraden. Også blant farmasøytene var gjennomføringsgraden høy. Blant stipendiatene med medisinsk utdanning gjennomførte vel halvparten.

Tabell 7 Andel av kandidater 1990-94 – totalt, og herav med forskningsstipend – som har tatt en doktorgrad per utløpet av 2004. Etter utdanningskategori. Antall og prosent.

Utdanningsgruppe/utdanningskategori	Kandidater totalt			Kandidater med forskerstipend				
	Alle	Med doktorgrad		Alle	Med doktorgrad			
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
	Antall	Antall	%-andel av alle (II av I)	Antall	Antall	%-andel av alle kandi- dater (V av I)	%-andel av alle med stipend (V av IV)	%-andel av alle med doktor- grad (V av II)
Humanistiske fag	1 960	192	9,8	317	170	8,7	53,6	88,5
<i>Herav</i>								
Språkutdanninger	706	59	8,4	114	56	7,9	49,1	94,9
Litteratur- og bibliotekutdanninger	89	12	13,5	15	11	12,4
Historisk-filosofiske utdanninger	622	92	14,8	147	83	13,3	56,5	90,2
Religionsutdanninger	388	19	4,9	25	14	3,6	56,0	..
Musikk, dans og drama	152	9	5,9	16	6	3,9
Humanistiske og estetiske fag, andre	3	1	..	0	0
Samfunnsfag	5 369	263	4,9	411	218	4,1	53,0	82,9
<i>Herav</i>								
Førskolelærerutdanninger	12	0	..	0	0
Utdanninger i pedagogikk	278	15	5,4	25	11	4,0	44,0	..
Statsvitenskapelige fag	560	47	8,4	62	35	6,3	56,5	74,5
Sosiologiske fag	300	35	11,7	67	28	9,3	41,8	80,0
Samfunnsgeografiske fag	177	15	8,5	25	15	8,5	60,0	..
Samfunnsøkonomiske fag	487	49	10,1	55	39	8,0	70,9	79,6
Medie- og informasjonsfag	116	8	6,9	11	6	5,2
Psykologiske fag	612	34	5,6	56	31	5,1	55,4	91,2
Juridiske fag	2 617	23	0,9	41	19	0,7	46,3	82,6
Sosialantropologiske fag	164	33	20,1	54	31	18,9	57,4	93,9
Samfunnsfag og juridiske fag, andre	46	4	8,7	15	3	6,5
Naturvitenskapelige og tekniske fag	10 120	1 332	13,2	1 712	1 226	12,1	71,6	92,0
<i>Herav</i>								
Biologiske fag	1 149	310	27,0	373	286	24,9	76,7	92,3
Fysiske og kjemiske fag	2 039	403	19,8	476	363	17,8	76,3	90,1
Matematikk og statistikk	177	54	30,5	82	51	28,8	62,2	94,4
Informasjons- og datateknologi	635	49	7,7	84	47	7,4	56,0	95,9
Utdanninger i elektrofag, mekaniske fag og maskinfag	3 183	220	6,9	297	200	6,3	67,3	90,9
Geofag	399	70	17,5	92	70	17,5	76,1	100,0
Bygg- og anleggsgfag	1 753	61	3,5	83	55	3,1	66,3	90,2
Fabrikasjon og utvinning	94	3	3,2	7	2	2,1
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, andre	686	162	23,6	218	152	22,2	69,7	93,8
Samferdsel	5	0	..	0	0
Helsefag	2 847	203	7,1	300	178	6,3	59,3	87,7
<i>Herav</i>								
Pleie- og omsorgsfag	75	4	5,3	7	3	4,0
Sosialfag	31	2	6,5	2	1	3,2
Medisin	1 959	147	7,5	225	127	6,5	56,4	86,4
Tannhelsefag	349	7	2,0	12	7	2,0
Apotekfag	199	19	9,5	26	18	9,0	69,2	..
Veterinærfag	219	24	11,0	28	22	10,0	78,6	91,7
Helse-, sosial- og idrettsfag, andre	15	0	..	0	0

.. = Prosentueringsgrunnlaget er mindre enn 20.

Kilde: Akademikerregisteret, Forskerpersonalregisteret og Doktorgradsregisteret, NIFU STEP

Tidsspenn fra kandidateksamen til doktordisputas

I gjennomsnitt gikk det 7 år fra det år kandidaten avla eksamen av høyere grad til året for doktordisputas⁴. Dette gjelder de 1892 kandidatene med forskningsstipend som hadde avlagt en norsk doktorgrad per årsskiftet 2004/2005. De kvinnelige stipendiatene hadde et noe lengre tidsspenn enn de mannlige. Nærmere 60 prosent av de mannlige stipendiatene med doktorgrad disputerte i løpet av 6 år etter kandidateksamen. Tilsvarende andel for de kvinnelige kandidatene var 40 prosent. Tidsspennet varierer også med utdanningsgruppene, se Tabell 8.

Tabell 8 Tidsspenn fra kandidatår til disputasår for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe. Prosentfordeling.

Utdanningsgruppe	Mindre enn 5 år	5 eller 6 år	7 eller 8 år	9 eller 10 år	Mer enn 10 år	Alle med doktorgrad	(N)
Humanistiske fag	3	24	33	29	11	100	(170)
Samfunnsfag	3	21	35	22	19	100	(218)
Økonomiske og administrative fag	41	22	21	13	3	100	(63)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	19	44	21	11	5	100	(1226)
Helsefag	15	20	27	19	20	100	(178)
Primærnæringsfag	3	35	30	22	11	100	(37)
Totalt	16	36	24	15	8	100	(1892)
(N)	(298)	(688)	(461)	(285)	(160)	(1892)	

Kilde: Akademikerregisteret, Forskerpersonaregisteret og Doktorgradsregisteret, NIFU STEP

Riktignok var det bare et mindretall av stipendiatene med økonomisk-administrativ utdanningsbakgrunn som avsluttet doktorgradsstudiet med å ta graden, men de som gjorde det, hadde et relativt kort tidsspenn. Også for stipendiater med naturvitenskapelig eller teknisk utdanning var tidsspennet kortere enn gjennomsnittet. I denne utdanningsgruppen disputerte nesten to av tre i løpet av 6 år etter kandidateksamen. I samfunnsfag og humaniora var det bare en av fire som hadde disputert i løpet av 6-årsperioden og i helsefag en av tre.

Tidsspennet for de enkelte kandidatgrupper framgår av Tabell 9.

⁴ Tidsspennet må *ikke* oppfattes som et mål på effektiv tidsbruk i doktorgradsarbeidet. Doktorandene startet på doktorgradsstudiet kortere eller lengre tid etter tidspunktet for kandidateksamen. Videre har mange hatt avbrudd i studiet – av ulike årsaker.

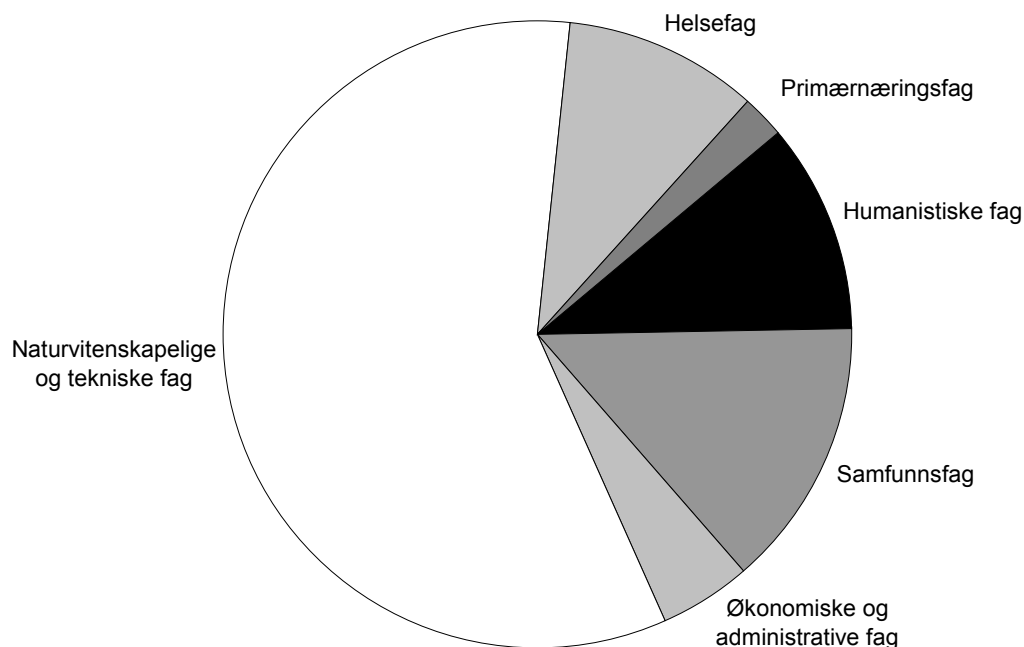
Tabell 9 Tidsspenn fra kandidatår til disputasår for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter kandidatgruppe. Prosentfordeling.

Kandidatgruppe	Mindre enn 5 år	5 eller 6 år	7 eller 8 år	9 eller 10 år	Mer enn 10 år	Alle med doktorgrad	(N)
Cand.agric.	2	33	31	21	13	100	(48)
Cand.jur.	0	11	39	28	22	100	(18)
Cand.med.	18	15	27	19	20	100	(114)
Cand.med.vet.	9	27	23	23	18	100	(22)
Cand.oecon.	0	31	38	8	23	100	(13)
Cand.pharm.	11	44	39	6	0	100	(18)
Cand.philol.	4	23	35	28	10	100	(141)
Cand.polit.	4	21	36	25	15	100	(146)
Cand.psychol.	0	33	29	21	17	100	(24)
Cand.scient.	22	43	20	10	5	100	(661)
Siv.ing.	16	45	23	12	5	100	(564)
Siv.øk.	18	36	18	27	0	100	(11)
Andre	20	19	21	21	20	100	(112)
Totalt	16	36	24	15	8	100	(1892)
(N)	(298)	(688)	(461)	(285)	(160)	(1892)	

Kilde: Akademikerregisteret, Forskerpersonaregisteret og Doktorgradsregisteret, NIFU STEP

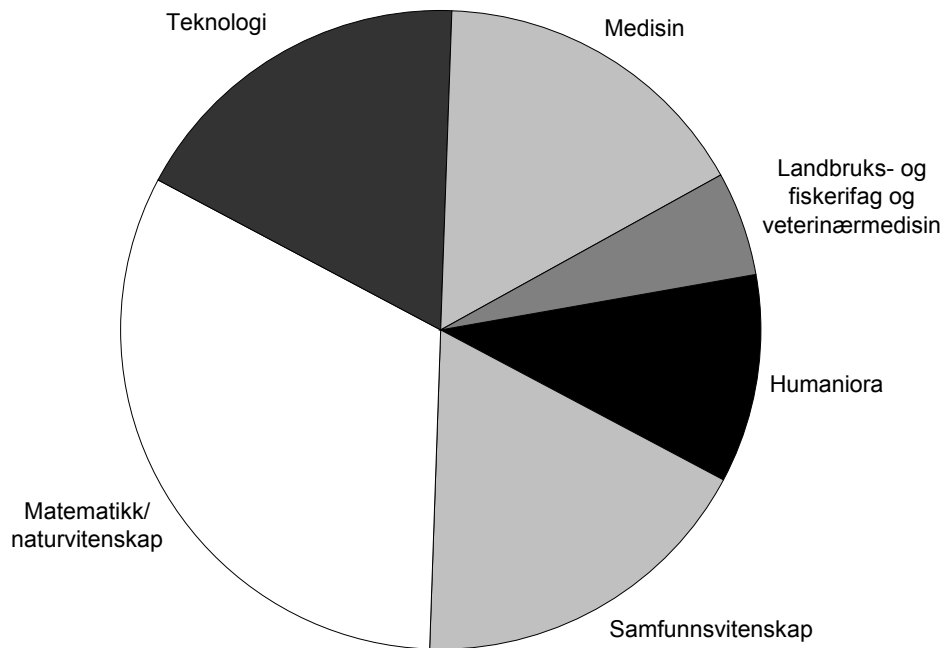
Fag for utdanning – fag for forskning

Stipendiatenes utdanningsbakgrunn er en ting. Noe annet er det forskningsfagområdet de rekrutteres til som stipendiater. Se Figur 13 og Figur 14. Forskningens fagområde er her definert som det fagområdet som instituttet/grunnenheten som stipendiatene er knyttet til, er klassifisert under.

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonaregisteret, NIFU STEP

Figur 13 Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe.

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

Figur 14 Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter forskningens fagområde.

Det er intet overraskende i at det er sammenheng mellom utdanningens fagfelt og fagområdet for forskerrekruttering. Det som er overraskende, er at sammenhengen er så sterk som den er i enkelte fagområder. Som Tabell 10 viser bygger innrekrutteringen til stipendiatstillinger i de ulike fagområder i høy grad på de utdanninger som ligger til grunn for fagområdet.

Tabell 10 Sammenhengen mellom utdanningsgruppe og forskningens fagområde for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003. Prosent.

Utdanningsgruppe	Fagområde som forskningsstipendiat						Totalt ¹
	Humaniora	Samfunnsvitenskap	Matematikk/naturvitenskap	Teknologi	Medisin	Landbruks- og fiskerifag og veterinærmed.	
Humanistiske fag	93	6	0	-	0	-	11
Samfunnsfag	4	68	0	1	7	1	14
Økonomiske og administrative fag	0	15	0	1	-	-	3
Naturvitenskapelige og tekniske fag	3	9	98	98	38	46	59
Helsefag	-	0	1	-	54	19	10
Primærnæringsfag	-	1	1	0	-	34	2
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
(N)¹	(303)	(505)	(920)	(504)	(469)	(148)	(2849)

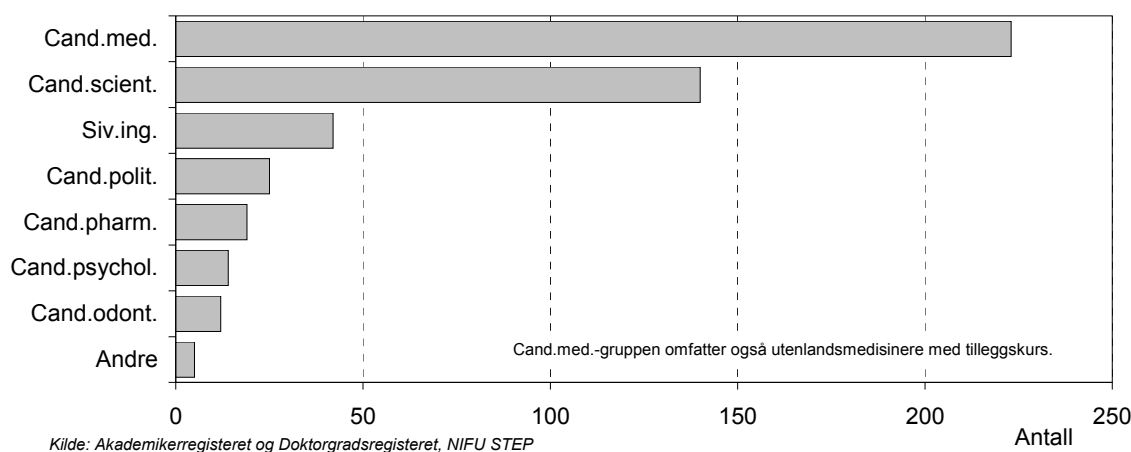
Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹ Det samlede antall stipendiatvar var 2945. I denne tabellen er det korrigeret for inkonsistente data.

Det er snarere interessant å se på avvikene. I fagområdet humaniora har nesten alle stipendiatvar en kandidateksamen i et humanistisk fag. I tillegg kommer noen få samfunnsvitere og tekniske fag – de siste er i første rekke sivilarkitekter. ”Arkitektur og design” som forskningsfelt er klassifisert under humaniora.

”Fremmedinnslaget” er noe høyere i samfunnsvitenskap. Her har hver tiende stipendiat en naturvitenskapelig eller teknisk utdanningsbakgrunn, og det er også noen med kandidateksamen i et humaniorafag. Fagområdene matematikk/naturvitenskap og teknologi rekrutterer derimot nesten utelukket sine ”egne”. I det medisinske fagområdet er det et høyt innslag av stipendiater med naturvitenskapelig eller teknisk utdanningsbakgrunn – mer enn en tredjepart har slik utdanning. Det er også mange samfunnsvitere – en stor del av dem er psykologer – i stipendiatgruppen i medisin. Fagområdet landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin er – som navnet sier – sammensatt. Forskningsstipendiaterne har naturvitenskapelig, teknisk, veterinærmedisinsk eller primærnæringsfaglig utdanning.

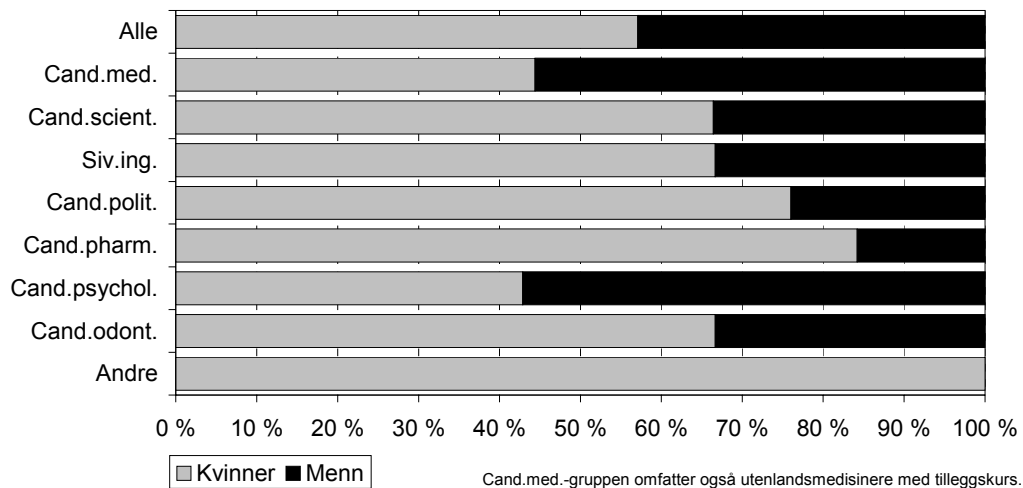
Siden det medisinske fagområdet utmerker seg ved å rekruttere stipendiater fra ulike kandidatgrupper, vil vi se noe nærmere på dette området. Den FoU-statistiske kategorien medisin omfatter i tillegg til basal og klinisk humanmedisin også samfunnsmedisin, psykiatri, ernæring, odontologi og ulike helsefag, bl.a. sykepleieforskning. Veterinærmedisin inngår ikke. Figur 15 viser gradtittler for de kandidater som var forskningsstipendiater i medisin.

Figur 15 Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling i det medisinske fagområdet 1991-2003, etter kandidattittel.

Selv om kandidater med medisinsk embetseksamen utgjorde den største gruppen av stipendiaterne, hadde færre enn halvparten (46 prosent) denne utdanningen. Innslaget av cand.scient.-er er betydelig; disse utgjorde 29 prosent av stipendiatgruppen. Sivilingeniørene stod for 9 prosent og de øvrige kandidatgrupper til sammen for 16 prosent. Fagområdet medisin rekrutterer altså forskningsstipendiater med ulik bakgrunn. Det er imidlertid markante kjønnsforskjeller i kandidatgruppene, se Figur 16.

Stipendiatgruppen i fagområdet medisin består av 57 prosent kvinner og 43 prosent menn. Blant stipendiaterne med cand.med.-bakgrunn er imidlertid forholdet omvendt – 58 prosent menn og 42 prosent kvinner. Kvinnen gjør seg gjeldende i de *andre* utdanningene. Blant cand.scient.-ene som blir stipendiat i medisin er to av tre kvinner. Det samme gjelder sivilingeniører. Også de øvrige kandidatgruppene, bortsett fra cand.psychol., domineres av kvinner.

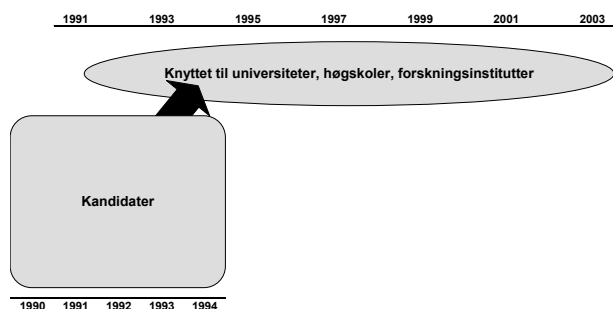

Kilde: Akademikerregisteret og Doktorgradsregisteret, NIFU STEP

Figur 16 Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling i det medisinske fagområdet 1991-2003, etter kandidattittel og kjønn. Prosent.

Av stipendiatgruppen i Medisin på til sammen 480 personer har to av tre avlagt doktorgraden (per 2.halvår 2005). Doktorgradsandelen er klart høyere blant de mannlige stipendiatene (75 prosent) enn blant de kvinnelige (58 prosent).

6. Kandidatenes karriere i forskningssystemet

Hittil har vi undersøkt den del av kandidatmassen 1990-1994 som fikk forskningsstipend. Her vil vi se på kandidatenes karriere i forskningssystemet uansett om de fikk stipend eller ikke. Hvor mange av dem har fått en stilling overhodet – i universitets- og høyskolesektoren eller i instituttsektoren?

Hvem og hvor mange som går inn i forskning i næringslivet, har vi – som tidligere nevnt – ikke oversikt over. Vi antar at det gjelder en god del av kandidatene, i første rekke sivilingeniører og realister.

I det følgende vil vi undersøke hvor mange av kandidatkullene 1990-1994 som gjenfinnes i de to andre forskningssektorene – universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren. Som Tabell 11 viser har en av fire kandidater hatt en eller annen tilknytning til forskningssystemet – definert ved de to nevnte sektorene – i minst ett av årene 1991, 1993, 1995, 1997, 1999, 2001 eller 2003. Bare halvparten av disse har innehatt en forskningsstipendiatstilling – altså den gruppen som er omtalt så langt. Halvparten av kandidatene har således hatt en karriere som har medført tilknytning til forskningssystemet *uten* at de på noe tidspunkt har hatt forskningsstipend.

Andelen av kandidatene som har hatt forskningssystemtilknytning er om lag den samme for kvinner som for menn. De fleste – om lag en av fem – hadde tilknytning til universiteter eller høyskoler. En noe større andel av de kvinnelige kandidatene enn de mannlige hadde en slik tilknytning. I underkant av en av ti hadde tilknytning til instituttsektoren, og her var andelen blant de mannlige kandidatene ubetydelig høyere enn blant de kvinnelige. En god del kandidater hadde vært knyttet til begge de to sektorene.

Det store flertallet av kandidater har aldri hatt noen tilknytning til forskningssystemet. Videre har mange en tilknytning i kortere tidsrom – som stipendiater, prosjektansatte, osv. Det store flertallet av kandidatene har altså etter hvert funnet seg arbeid i andre deler av samfunnslivet.

Tabell 11 Høyere grads kandidater 1990-1994 og deres karriere i forskningssystemet 1991-2003, etter kjønn.

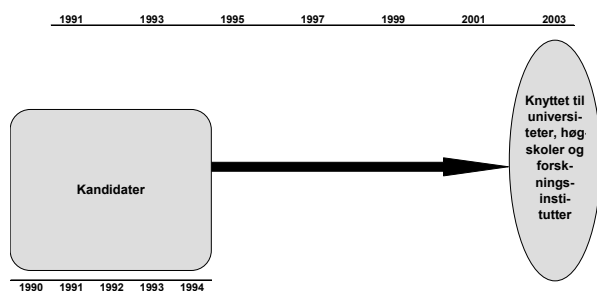
Kategori	Kvinner	Menn	Alle
Kandidater i alt ¹⁾	9 731	14 115	23 846
Herav i forskningssystemet ²⁾	2 485	3 432	5 917
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	25,5	24,3	24,8
Av disse: har vært stipendiat	1 134	1 811	2 945
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	11,7	12,8	12,4
Sektortilknytning			
Universitets- og høyskolesektoren	1 964	2 629	4 593
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	20,2	18,6	19,3
Instituttsektoren	792	1 282	2 074
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	8,1	9,1	8,7
Har vært knyttet til begge sektorer	278	513	791
Utlandet mm	7	34	41

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Alle høyere grads kandidater uteksaminert i tidsrommet 1990-1994.

²⁾ Ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Forskere i næringslivet inngår ikke.

En av fire har altså vært ”innom” forskningssystemet på et eller annet tidspunkt i løpet av årene etter kandidateksamen. Spørsmålet er hvor mange som forblir i systemet, og med hvilke

stillinger. Vi ser i det følgende på den del av kandidatgruppen 1990-94 som er registrert i Forskerpersonalregisteret i 2003 – som er siste år for oppdatering på det tidspunkt da dette skrives.

I 2003 gjenfinner vi nærmere 2900 personer, som representerer 12 prosent av kandidatene fra årene 1990 til 1994 – med 8 prosent ved universiteter og høyskoler og 4 prosent i instituttsektoren, se Tabell 12. En noe større andel av de kvinnelige kandidatene enn de mannlige har tilknytning til universitets- og høyskolesektoren – i instituttsektoren er andelen den samme for begge kjønn.

Tabell 12 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til forskningssystemet i 2003, etter kjønn.

Kategori	Kvinner	Menn	Alle
Kandidater i alt ¹⁾	9 731	14 115	23 846
Herav i forskningssystemet ²⁾	1 311	1 580	2 891
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	13,5	11,2	12,1
Sektortilknytning			
Universitets- og høyskolesektoren	948	1 018	1 966
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	9,7	7,2	8,2
Instituttsektoren	361	542	903
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	3,7	3,8	3,8
Utlandet mm	2	20	22

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Alle høyere grads kandidater uteksaminert i tidsrommet 1990-1994.

²⁾ Ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Forskere i næringslivet inngår ikke.

Om lag 5 prosent av kandidatene har tilknytning til et universitet, knapt 3 prosent til en statlig høyskole og knapt 1 prosent til en vitenskapelig høyskole, se Tabell 13.

Tabell 13 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter institusjonstype og kjønn.

Kategori	Kvinner	Menn	Alle
Kandidater i alt ¹⁾	9 731	14 115	23 846
Herav i universitets- og høyskolesektoren	948	1 018	1 966
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	9,7	7,2	8,2
Institusjonstype			
Universiteter	530	624	1 154
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	5,4	4,4	4,8
Vitenskapelige høyskoler	76	91	167
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	0,8	0,6	0,7
Statlige høyskoler	342	303	645
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	3,5	2,1	2,7

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Alle høyere grads kandidater uteksaminert i tidsrommet 1990-1994.

Av kandidatmassen på 23846 fra 1990-1994 er 42 blitt professor ved et universitet eller høyskole i 2003, mens vel 400 innehadde en stilling som førsteamanuensis eller førstelektor, se Tabell 14. Overraskende mange hadde stipendiatstilling, dvs. var under forskeropplæring i

2003. De fleste av disse må ha hatt et opphold etter kandidateksamen før de fikk stipend og kom i gang med doktorgradsstudiet. Andre kandidater har fått en administrativ stilling ved utdanningsinstitusjonene. Som vi ser av Figur 17 har færre av de kvinnelige kandidatene oppnådd vitenskapelige toppstillinger. Mens nærmere halvparten av alle kandidatene med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003 var kvinner, utgjorde kvinneandelen blant professorene 19 prosent og blant førsteamanuensene 34 prosent.

Tabell 14 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter stilling og kjønn.

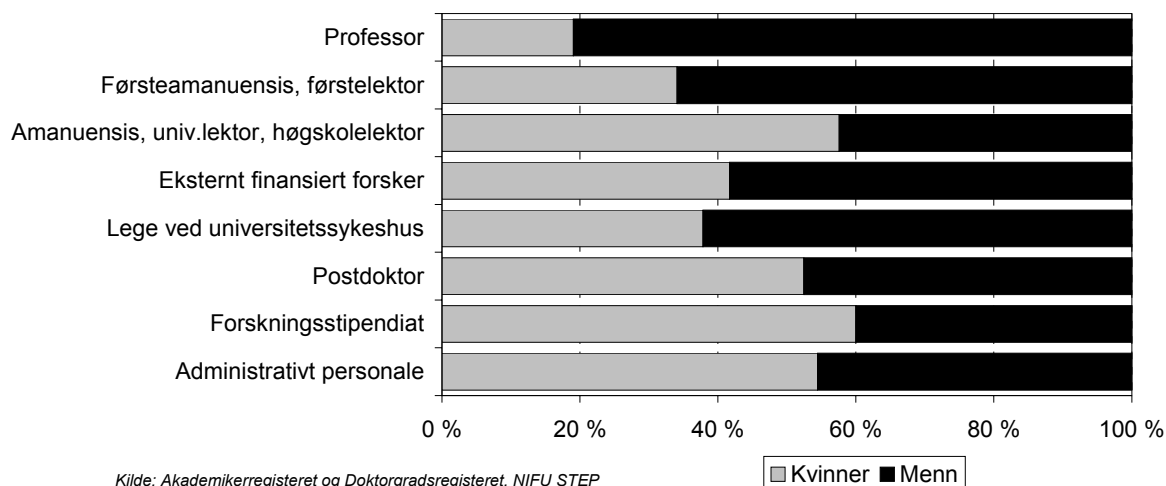
Kategori	Kvinner	Menn	Alle
Kandidater i alt ¹⁾	9 731	14 115	23 846
Herav i universitets- og høyskolesektoren	948	1 018	1 966
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	<i>9,7</i>	<i>7,2</i>	<i>8,2</i>
Herav med fast vitenskapelig stilling ²⁾	402	491	893
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	<i>4,1</i>	<i>3,5</i>	<i>3,7</i>
Herav i rekrutteringsstilling ³⁾	234	179	413
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	<i>2,4</i>	<i>1,3</i>	<i>1,7</i>
Stilling			
Professor	8	34	42
Førsteamanuensis, førstelektor	139	269	408
Amanuensis, univ.lektor, høyskolelektor	255	188	443
Eksternt finansiert forsker	70	98	168
Lege ved universitetssykehus	59	97	156
Postdoktor	96	87	183
Forskningsstipendiat	136	91	227
Vitenskapelig assistent	2	1	3
Administrativt personale	183	153	336

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Alle høyere grads kandidater uteksaminert i tidsrommet 1990-1994.

²⁾ Professorer, førsteamanuenser, førstelektorer, amanuenser, univ.- og høyskolelektorer.

³⁾ Postdoktorer, forskningsstipendiater og vitenskapelige assistenter.

Figur 17 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter stilling og kjønn. Prosent.

Om lag 500 kandidater var i 2003 knyttet til institutter og andre enheter i fagområdet medisin, som også omfatter odontologi og helsefag (bl.a. sykepleiefag). Videre var mange knyttet til samfunnsfaglige enheter og omtrent like mange til naturvitenskap og teknologi samlet, se Tabell 15.

Tabell 15 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter fagområde for forskning og kjønn.

Kategori	Kvinner	Menn	Alle
Kandidater i alt ¹⁾	9 731	14 115	23 846
Herav i universitets- og høyskolesektoren	948	1 018	1 966
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	9,7	7,2	8,2
Fagområde for forskning			
Humaniora	151	145	296
Samfunnsvitenskap	246	244	490
Matematikk/naturvitenskap	117	176	293
Teknologi	45	137	182
Medisin	290	217	507
Landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin	24	20	44
Administrasjon og bibliotekfag	75	79	154

Kilde: Akademiregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Alle høyere grads kandidater uteksaminert i tidsrommet 1990-1994.

Av alle kandidater som var tilknyttet universitets- og høyskolesektoren i 2003 hadde om lag en tredjedel en naturvitenskapelig eller teknisk utdanning, mens en fjerdedel hadde samfunnsfaglig utdanning, se Tabell 16. Kandidater med utdanning i humaniora utgjorde en syvendedel og de med helsefaglig bakgrunn en åttendedel. Humanistene står imidlertid øverst når det gjelder hvor stor andel av den opprinnelige kandidatmassen som var tilknyttet sektoren i 2003. Mens 18 prosent av kandidatene i et humaniorafag hadde tilknytning til et universitet eller høyskole i 2003, gjaldt dette for 7 prosent av dem med naturvitenskapelig eller teknisk utdanning.

Tabell 16 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til forskningssystemet i 2003, etter utdanningsgruppe.

Utdanningsgruppe	Universitets- og høyskolesektoren		Instituttsektoren		Begge sektorer samlet		(N)
	Antall	% av kand.	Antall	% av kand.	Antall	% av kand.	
Humanistiske fag	357	18,2	58	3,0	415	21,2	(1 960)
Samfunnsfag	477	8,9	211	3,9	688	12,8	(5 369)
Økonomiske og administrative fag	88	3,2	22	0,8	110	4,0	(2 754)
Naturvitenskapelige og tekniske fag	678	6,7	546	5,4	1 224	12,1	(10 120)
Helsefag	332	11,7	27	0,9	359	12,6	(2 847)
Primærnæringsfag	34	4,3	39	4,9	73	9,2	(796)
Totalt	1 966	8,2	903	3,8	2 869	12,0	(23 846)

(N) = antall kandidater 1990-1994

Kilde: Akademiregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

Tidlig på 1990-tallet ble nesten alle kandidater på høyeste nivå utdannet ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. Dette gjelder også de kandidater som gjenfinnes med universitets- eller høyskoletilknytning i 2003, se Tabell 17. Ni av ti hadde kandidateksamen fra et universitet, en av ti fra en høyskole.

Tabell 17 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter lærested for utdanning og kjønn.

Kategori	Kvinner	Menn	Alle
Kandidater i alt ¹⁾	9 731	14 115	23 846
Herav i universitets- og høyskolesektoren	948	1 018	1 966
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	9,7	7,2	8,2
Lærested for utdanning			
Universitetet i Oslo	384	368	752
Universitetet i Bergen	195	215	410
Universitetet i Trondheim ²⁾	181	220	401
Universitetet i Tromsø	120	103	223
Norges landbrukshøgskole ³⁾	20	23	43
Norges veterinærhøgskole	7	8	15
Norges Handelshøgskole	22	38	60
Andre institusjoner	19	43	62

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Alle høyere grads kandidater uteksaminert i tidsrommet 1990-1994.

²⁾ Nå: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

³⁾ Nå: Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Av de fire prosent av kandidatmassen 1990-1994 som hadde arbeid ved et forskningsinstitutt i 2003 var hele 60 prosent utdannet i et naturvitenskapelig eller teknisk fag, se Tabell 16. De største instituttene i sektoren er innrettet mot næringslivet og utfører teknisk-naturvitenskapelig FoU. Men det er også mange samfunnsfaglige institutter i instituttsektoren, noe som forklarer at mange av kandidatene hadde samfunnsvitenskapelig utdanning. Blant de av kandidatene som var knyttet til instituttsektoren i 2003 var flesteparten utdannet ved Universitetet i Oslo eller Universitetet i Trondheim, se Tabell 18.

Tabell 18 Kandidater 1990-1994 med tilknytning til instituttsektoren i 2003, etter lærested for utdanning og kjønn.

Kategori	Kvinner	Menn	Alle
Kandidater i alt ¹⁾	9 731	14 115	23 846
Herav i instituttsektoren	361	542	903
<i>Prosentandel av kandidatene</i>	3,7	3,8	3,8
Lærested for utdanning			
Universitetet i Oslo	143	197	340
Universitetet i Bergen	48	62	110
Universitetet i Trondheim ²⁾	108	197	305
Universitetet i Tromsø	24	41	65
Norges landbrukshøgskole ³⁾	22	25	47
Norges veterinærhøgskole	8	3	11
Norges Handelshøgskole	3	3	6
Andre institusjoner	5	14	19

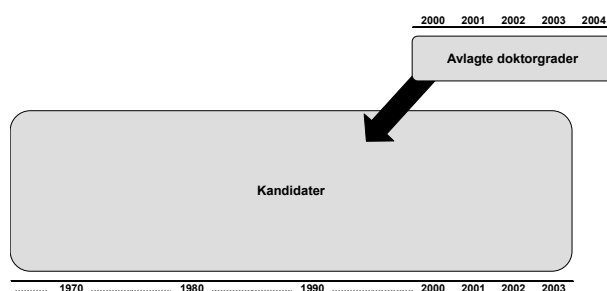
Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Alle høyere grads kandidater uteksaminert i tidsrommet 1990-1994.

²⁾ Nå: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

³⁾ Nå: Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

7. Doktorandenes utdanningsbakgrunn

Dette er et annet perspektiv enn det som hittil er fulgt. Tidligere har vi sett på i hvilken grad kandidatene 1990-1994 senere har tatt en doktorgrad ved et norsk universitet eller høyskole.

I dette kapitlet er utgangspunktet alle som disputerte for en norsk doktorgrad i tidsrommet 2000-2004. Hva slags

utdanningsbakgrunn har de? Hvordan er sammenhengen mellom kandidatfag og doktorgradsfag? I hvilken grad tok de doktorgraden ved det samme lærestedet som de avla kandidateksamen ved?

I alt 3567 personer avla doktorgraden ved et norsk lærested i femårsperioden 2000-2004. En person avla to doktorgrader, slik at antall avlagte grader i perioden i realiteten var 3568. Fordelingen på år og kjønn framgår av Tabell 19. Kvinnene utgjorde i underkant av 40 prosent av doktorandene. Tabell 20 viser fagområdefordelingen.

Tabell 19 Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter år for disputas og kjønn.

År	Kvinner	Menn	Alle	%-andel kvinner
2000	226	421	647	34,9
2001	225	452	677	33,2
2002	296	443	739	40,1
2003	280	442	722	38,8
2004	307	475	782	39,3
2000-2004	1 334	2 233	3 567	37,4

Kilde: Doktorgradsregisteret NIFU STEP

Tabell 20 Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter fagområde for doktorgrad.

Fagområde	Antall	Prosent
Humaniora	391	11
Samfunnsvitenskap	661	19
Matematikk/naturvitenskap	882	25
Teknologi	597	17
Medisin	786	22
Landbruksvitenskap	188	5
Veterinærmedisin	62	2
Totalt	3 567	100

Kilde: Doktorgradsregisteret NIFU STEP

Gjennomsnittsalderen på disputastidspunktet for kullene 2000-2004 var 37½ år. De kvinnelige doktorandene var om lag ett år eldre enn de mannlige. Det er stor forskjell på fagområdene. Mens doktorandene i matematikk/naturvitenskap og teknologi i gjennomsnitt var 33 år på disputastidspunktet, var gjennomsnittsalderen 36 år i landbruksvitenskap, 38 år i veterinærmedisin, 41 år i samfunnsvitenskap og medisin, og hele 43 år i humaniora.

Av doktorandene fra 2000-2004 var 76 prosent grunnutdannet ved et universitet og 9 prosent ved en høyskole, mens 15 prosent hadde sin grunnutdanning fra utlandet. En hovedforklaring på dette er at så mange som 17 prosent av doktorandene hadde utenlandsk opprinnelse (statsborgerskap).

Sammenhengen mellom doktorandenes utdanningssted og deres doktorgradsinstitusjon framgår av Tabell 21. Om lag 70 prosent av doktorandene tok doktorgraden ved den samme institusjon som de tidligere hadde avlagt sin kandidateksamen ved. Denne andelen gjelder alle universitetene unntatt Universitetet i Tromsø, hvor doktorandene i noe høyere grad kom utenfra. Nesten halvparten av doktorandene ved høyskolene hadde sin utdanning fra en annen institusjon enn doktorgradsinstitusjonen. Man bør merke seg at om lag halvparten av doktorandene med ”ekstern” kandidateksamen hadde denne fra utlandet. Mobiliteten mellom norske institusjoner, i den forstand at kandidater med eksamen fra ett lærested tar doktorgrad ved et annet, er forholdsvis lav. Holder vi kandidatene fra utlandet utenfor, hadde over 80 prosent av doktorandene fra 2000-2004 sin grunnutdanning fra samme institusjon som doktorgradsinstitusjonen. For de tre største universitetene gjelder dette om lag 85 prosent.

Tabell 21 Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter doktorgradsinstitusjon og kandidatinstusjon. Prosent.

Lærested for kandidatekseamen	Doktorgradsinstitusjon						Totalt ¹⁾
	Univ. i Oslo	Univ. i Bergen	Univ. i Trondheim	Univ. i Tromsø	Norges landbruks- og høyskole	Andre høyskoler	
Samme som doktorgrad	72	72	71	63	51	55	69
Annen institusjon:	28	28	29	37	49	45	31
Herav:							
Universitet	13	12	8	23	22	20	13
Vitenskapelig høyskole	1	2	5	2	2	13	3
Utlandet	14	14	16	13	25	12	15
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
(N)	(1193)	(713)	(950)	(295)	(207)	(204)	(3562)

Kilde: Doktorgradsregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Ekskl. 5 med ufullstendige opplysninger.

Tabell 22 viser sammenhengen mellom fagfeltet for kandidateksamen og fagfeltet for doktorgradsavhandlingen. Ikke overraskende er det stort samsvar mellom fagfeltene, fordi en forutsetning for å kunne begynne på et forskerutdanningsstudium er at man har basiskompetanse i det faget man vil forskerutdanne seg i. Vi ser likevel at mange doktorander i medisin, landbruksvitenskap og veterinærmedisin har en naturvitenskapelig bakgrunn.

Tabell 22 Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter fagområde for doktorgrad og fagfelt for kandidatutdanning. Prosent.

Fagfelt for kandidatutdanning	Fagområde for doktorgrad (avhandling)							Totalt
	Humaniora	Samfunnsvitenskap	Matematikk/naturvitenskap	Teknologi	Medisin	Landbruksvitenskap	Veterinærmedisin	
Humaniora, teologi	87	5	0	-	0	-	-	11
Samfunnsfag	5	77	0	-	3	1	-	16
Jus	-	6	-	-	-	-	-	1
Matematikk/naturvitenskap	1	3	90	7	22	24	15	30
Teknologi, ingeniørfag	6	5	8	93	4	6	2	21
Medisin, helse, odontologi	0	2	0	-	70	-	8	16
Landbruks- og fiskerifag, veterinærmedisin	-	2	0	-	0	69	76	6
Annet, uspesifisert	1	0	-	-	0	-	-	0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
(N)	(391)	(661)	(882)	(597)	(786)	(188)	(62)	(3567)

Kilde: Doktorgradsregisteret, NIFU STEP

Av de 3567 doktorandene kan 2912, eller 82 prosent, spores i Akademikerregisteret, noe som gir mer utfyllende opplysninger om deres utdanningsbakgrunn. De som ikke kan spores, er i hovedsak utlendinger og norske doktorander med grunnutdanning fra utlandet.

Tabell 23 viser hvilke kandidatittler som ligger til grunn for de enkelte doktorgradstitler. Noen doktorgrader bygger på et begrenset antall kandidatgrader, eller er til og med reservert for kandidater med en bestemt eksamen (for eksempel dr.med./cand.med. og dr.odont./cand.odont.). Andre doktorgrader kan oppnås gjennom ulike basisutdanninger. Dr.philos.-graden er spesiell. Den er en "fri" grad i den forstand at den ikke forutsetter organisert forskerutdanning (bortsett fra ved enkelte fakulteter, for eksempel Det medisinske fakultetet ved Universitetet i Oslo som også bruker graden for doktorer som har gjennomgått organisert forskeropplæring men som ikke har medisinsk embetseksamen). Dr.philos.-graden er den minst fagspesifikke av alle doktorgrader og brukes i nesten alle fagområder. I henhold til loven om universiteter og høyskoler, og forskriftene til denne, vil eldre doktorgradsbetegnelse bli avviklet og erstattet av den nye Ph.D.-graden. Bare Dr.philos. vil fortsatt bli beholdt som "fri" grad. De gamle doktorgradene kan tildeles til og med studieåret 2007/2008 til studenter som påbegynte studiet før 2003.

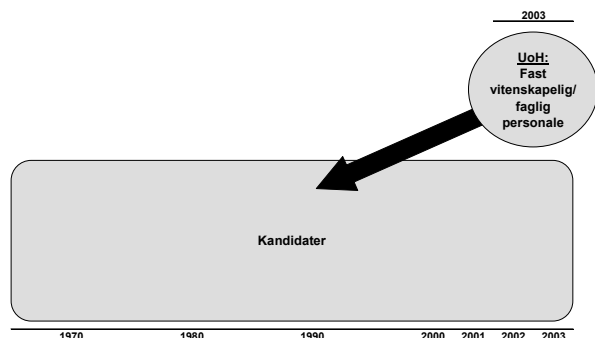
Tabell 23 Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter doktorgradtittel og kandidatittel.

Doktorgradtittel	Dr. agric	Dr. artium	Dr. ing	Dr. juris	Dr. med	Dr. med. vet	Dr. odont	Dr. oecon	Dr. philos	Dr. polit	Dr. psychol	Dr. scient	Dr. techn	Dr. theol	Ph.D.	Totalt
Kandidatittel																
Cand.agric.	5		1					2	2	1		88				99
Cand.jur.				30					1							31
Cand.mag.								5								5
Cand.med.					341				7						2	350
Cand.med.utl.					51											51
Cand.merc.								4		1						5
Cand.musicae.															1	1
Cand.odont.							11		2							13
Cand.oecon.	1							1		16		2			1	21
Cand.paed.		1							2	6						9
Cand.pharm.									6			14			1	21
Cand.philol.		210	1	1				1	37	5		1			5	261
Cand.polit.		11	2					7	28	211	2	9			4	274
Cand.psychol.									13	1	42				1	57
Cand.real.									3							3
Cand.san.									3	1						4
Cand.scient.	3	1	30					2	141	6		695	1		16	895
Cand.sociol.									6	12						18
Cand.socion.										3						3
Cand.theol.		4							1					20		25
Cand.vet.med.						35			4						1	40
Cand.vet.med.utl.									1			1				2
Fiskerikand.												1				1
Idrettskand.												1				1
Mag.art.		23							30	21	1					75
Siv.ark.			13					1				1				15
Siv.ing.			434					1	31	2		64	5		15	552
Siv.øk.								33		3		2				38
Annet/uspesifisert		2	5			1		3	3	5		22			1	42
Totalt ¹⁾	9	252	486	31	392	36	11	60	321	294	45	901	6	20	48	2912

Kilde: Doktorgradsregisteret og Akademikerregisteret, NIFU STEP

¹⁾ Ekskl. 655 doktorander som ikke gjenfinnes i Akademikerregisteret.

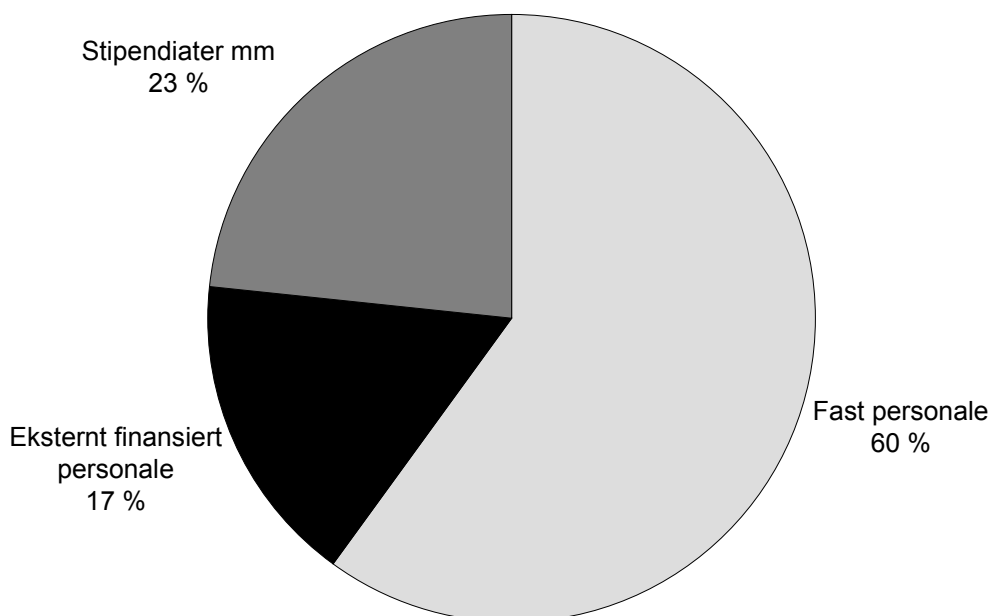
8. Det faste vitenskapelige/faglige personalets bakgrunn

I dette kapitlet belyses karrierespørsmålet fra en annen synsvinkel. Her er utgangspunktet de personer som innehadde en fast vitenskapelig eller faglig stilling ved et universitet eller høyskole i 2003.

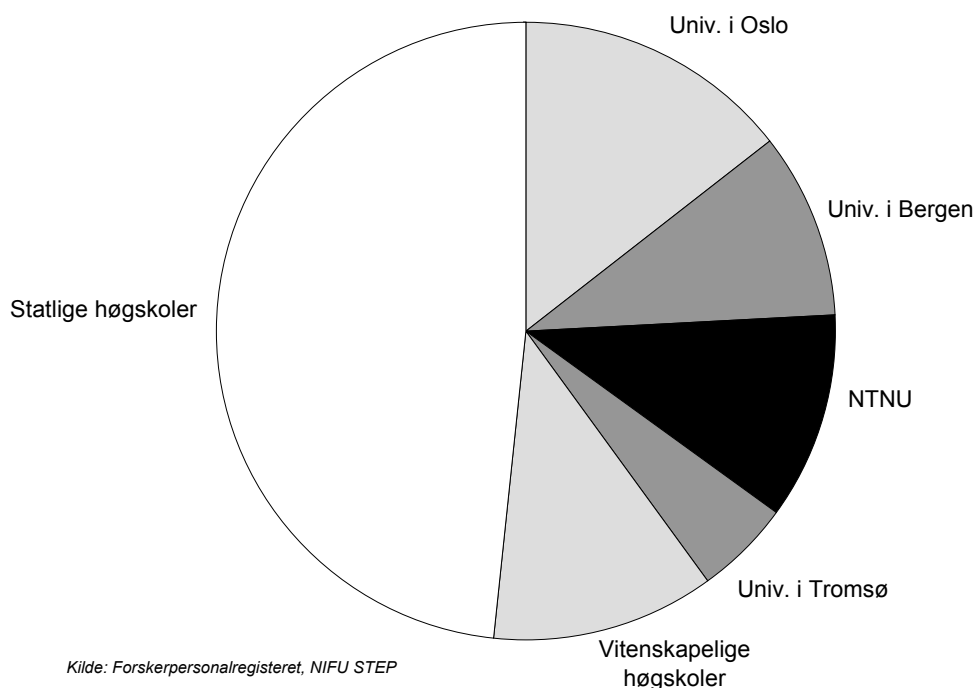
Dette personalet har økt jevnt i de senere år. I 2003 omfattet denne gruppen vel 9700 personer, mot 7800 i 1995. Kvinneandelen var 35 prosent i 2003 mot 27 prosent i 1995.

Det faste personalet utgjorde 60 prosent av det samlede vitenskapelige/faglige personalet ved universiteter og høyskoler i 2003, se Figur 18. Dette personalet omfatter professorer (og høgskoledosenter ved de statlige høyskolene), førsteamanuenser, førstelektorer, amanuenser, universitetslektorer og høyskolelektorer. Sistnevnte kategori er tallrik ved høyskolene og bidrar sterkt til at disse står for nærmere halvparten av det samlede faste vitenskapelige/faglige personalet i sektoren, se Figur 19.

Kilde: Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

Figur 18 Vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter personalgruppe.

Figur 19 Fast vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter institusjonstilknytning.

Hva er det faste personalets utdanningsbakgrunn, og hvordan er sammenhengen mellom utdanningen og fagområdet for den enhet (institutt, avdeling) de var knyttet til i 2003? Har det vært mobilitet i den forstand at de i 2003 er ansatt ved en annen institusjon enn den de i sin tid ble utdannet ved?

Tabell 24 viser personalets fagfelt for utdanning sammenholdt med fagområdet for den enhet de var knyttet til i 2003. Det er naturlig nok en klar sammenheng mellom disse to kategoriene. Fagpersonalet i naturvitenskap har utdanning i naturvitenskapelige fag, humaniora-forskere er utdannet i humanistiske fag. Det er imidlertid av interesse å se på avvikstilfellene. Disse kan dels skyldes klassifikasjonsproblematikk, dels reell innrekruttering av forskere med en fagbakgrunn som ikke er sentral i feltet selv.

Tabell 24 Fast vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter fagfelt for kandidatutdanning og forskningens fagområde.

Fagfelt for kandidatutdanning	Forskningens fagområde ¹⁾							Totalt
	HUM	SV	MN	TK	MED	LBR/ VET	BIBL/ ADM	
Humaniora, teologi	71	8	1	2	1	0	39	20
Samfunnsfag	3	60	3	4	12	0	15	22
Jus	0	6	0	0	0	0	3	2
Matematikk/naturvitenskap	1	6	74	21	9	31	23	18
Teknologi, ingeniørfag	2	3	11	65	1	5	10	11
Medisin, helse, odontologi	0	5	3	1	56	0	0	11
Landbruks- og fiskerifag, veterinærmedisin	0	2	3	3	0	61	1	3
Annet, uspesifisert	22	12	5	5	19	2	9	13
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
(N)	(2266)	(2966)	(1468)	(1082)	(1604)	(222)	(110)	(9718)

Kilde: Forskerpersonalregisteret NIFU STEP

¹⁾ Fagområdebetegnelser i fulltekst - se Tabell 26.

I de fleste fagområder har i størrelsesorden tre fjerdedeler av det vitenskapelige/faglige personalet (når ukjent utdanning er holdt utenfor) en utdanningsbakgrunn som ”hører under” fagområdet. Denne andelen er relativt høy i humaniora og naturvitenskap og relativt lav i medisin. Det medisinske fagområdet benytter i stor utstrekning personale med naturvitenskapelig bakgrunn i undervisning og forskning. I medisin er det også en stor andel personer med samfunnsvitenskapelig bakgrunn, i første rekke innen sykepleieutdanning og helsefag. Naturvitere utgjør også en betydelig del av personalet innenfor primærnæringsfagene (landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin).

I 2003 var i alt 9718 personer ansatt i faste vitenskapelig eller faglig stilling ved universiteter og høyskoler. Av disse gjenfinnes 7006 – eller 72 prosent – i Akademikerregisteret. Vi må anta at mesteparten av dem som ikke inngår i Akademikerregisteret er personer som har tatt sin utdanning i utlandet. Andre kan ha en utdanningsbakgrunn som ikke inkluderes i Akademikerregisteret. Noen få – 66 – mangler gyldig fødselsnummer i Forskerpersonalregisteret, som gjør at de ikke kan spores i Akademikerregisteret. For de 7006 som gjenfinnes kan vi si noe om sammenhengen mellom utdanningsbakgrunn og yrkeskarriere. Tabell 25 gir en detaljert oversikt over kandidattyper innenfor det enkelte fagområde.

Tabell 25 Fast vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter kandidattittel og forskningens fagområde.

Forskningens fagområde»»	HUM	SV	MN	TK	MED	LBR/ VET	BIBL/ ADM	Totalt
Utdanning								
Cand.agric.	1	43	45	28	1	58		176
Cand.ed.		4			2			6
Cand.jur.		156	1	4	1		4	166
Cand.med.		3	3		275			281
Cand.med.vet.			2		2	71		75
Cand.merc.		10	1					11
Cand.musicae.	9	1						10
Cand.odont.		1			78			79
Cand.oecon.		66		2	3		1	72
Cand.paed.	3	84			5			92
Cand.paed.spec.		4			1			5
Cand.pharm.			1		18			19
Cand.philol.	887	174	3	19	10		29	1122
Cand.polit.	28	729	29	18	340	1	9	1154
Cand.psychol.	4	156			22			182
Cand.real.	8	93	578	112	58	30	7	886
Cand.san.		11	1	1	85			98
Cand.scient.	2	61	326	85	74	19	13	580
Cand.sociol.	1	40		1	9			51
Cand.sosion.		20	1		10			31
Cand.theol.	124	5			3		3	135
Fiskerikandidat		1				1		2
Mag.art.	253	170	1	1	14		8	447
Mag.scient.	1	1	1					3
Siv.ark.	28	11		12			1	52
Siv.ing.	7	56	143	569	11	12	9	807
Siv.øk.	1	99	2	8			2	112
Annet	43	162	36	13	92	4	2	352
Sum utdanning kjent	1400	2161	1174	873	1114	196	88	7006
Utdanning ukjent	866	805	294	209	490	26	22	2712
Totalt	2266	2966	1468	1082	1604	222	110	9718

Kilde: Akademikerregisteret og Forskerpersonalregisteret, NIFU STEP

Det er stor forskjell på fagområdene når det gjelder andelen med doktorgrad blant det faste vitenskapelige/faglige personalet. I landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin hadde tre av fire doktorgrad, mens dette gjaldt bare vel en av fire i humaniora, se Tabell 26.

Doktorgradsandelen er naturlig nok høy blant professorene i alle fagområder. I humaniora gjaldt dette likevel bare to av tre og i samfunnsvitenskap tre av fire. Også blant førsteamanuensene er det store variasjoner.

Doktorgradsandelen i det faste personalet variere også sterkt med institusjonstype. Mens andelen var 64 prosent ved universitetene, var den bare 14 prosent ved de statlige høyskolene, se Tabell 27.

Tabell 26 Prosentandel med doktorgrad blant det faste vitenskapelig og faglige personale ved universiteter og høyskoler 2003, etter forskningens fagområde og stillingsgruppe.

Stillingskategori>>>	Professor	Høgskole- dosent, leder	Første- amanuensis, førstelektor	Amanuensis, univ.lektor, høgskole- lektor	Totalt	(N)
Forskningens fagområde						
Humaniora	64	35	34	1	28	(2 266)
Samfunnsvitenskap	76	34	49	2	34	(2 966)
Matematikk/naturvitenskap	82	57	56	4	54	(1 468)
Teknologi	82	44	59	2	44	(1 082)
Medisin	92	6	61	0	36	(1 604)
Landbruks- og fiskerifag og veterinærmedisin	94	89	82	18	76	(222)
Bibliotek, administrasjon	33	0	10	(110)
Totalt	79	38	49	2	38	(9 718)
(N)	(2 547)	(144)	(3 119)	(3 908)	(9 718)	

Kilde: Forskerpersonalregisteret NIFU STEP

Tabell 27 Prosentandel med doktorgrad blant det faste vitenskapelige og faglige personale ved universiteter og høyskoler 2003, etter institusjonstype og stillingsgruppe.

Stillingskategori>>>	Professor	Høgskole- dosent, leder	Første- amanuensis, førstelektor	Amanuensis, univ.lektor, høgskole- lektor	Totalt	(N)
Institusjonstype						
Universiteter	82	29	63	7	64	(3 892)
Vitenskapelige høyskoler, off. og priv.	66	75	58	4	46	(1 133)
Statlige høyskoler	68	31	34	0	14	(4 693)
Totalt	79	38	49	2	38	(9 718)
(N)	(2 547)	(144)	(3 119)	(3 908)	(9 718)	

Kilde: Forskerpersonalregisteret NIFU STEP

9. Vedlegg

Om datakildene

Akademikerregisteret

Akademikerregisteret omfatter kandidater som har avlagt høyere grads eksamen ved norske universiteter og høyskoler og inneholder data fra 1.verdenskrig og fram til i dag. Kandidater som har utdanninger med kode på nivå 7 i NUS 2000 inngår. Dette dekker utdanning med mer enn fire års varighet, f.eks. hovedfags- og masterutdanning, magistergrad, sivilingeniørutdanning, profesjonsstudier osv. I tillegg inngår siviløkonomutdanning, som er plassert på nivå 6 i NUS. Blant de opplysninger som registreres er utdanningstype (grad) – se *Om klassifisering av utdanning* nedenfor – , lærested og eksamensår. Siden Akademikerregisteret er et individregister, er det også mulig å gi oversikter for kjønn og alder. Registeret oppdateres årlig. Ved gjennomføringen av denne undersøkelsen var registeret oppdatert med data t.o.m. 2003.

Doktorgradsregisteret

Doktorgradsregisteret er et individregister som dekker alle doktor- og lisensiatgrader som er utstedt ved norske universiteter og høyskoler gjennom alle tider fra den første ved Det Kongelige Frederiks Universitet i 1817. Registeret ajourføres hvert halvår på grunnlag av opplysninger fra de doktorgradsutstedende institusjoner. Opplysningene i registeret benyttes til statistikk og analyseformål. Om den enkelte doktorand registreres følgende opplysninger:

- Navn
- Kjønn
- Alder (fødselsdato)
- Nasjonalitet
- Gradtype (tittel)
- År for disputas (fra og med 1992 registreres også måned for disputas)
- Sted for grad (lærested/fakultet)
- Fagområde for grad (i første rekke ut fra avhandlingens tema)
- Fagdisiplin for grad (gjelder fagområdene humaniora, samfunnsvitenskap og matematikk/naturvitenskap)
- Utdanning (type, sted og år)

Registreringskriteriet er disputasdato. I skrivende stund omfatter registeret alle doktorgrader per 31.12.2005.

Forskerpersonalregisteret

er et individregister som omfatter alt vitenskapelig og høyere administrativt personale ved alle norske universiteter, vitenskapelige høyskoler, statlige høyskoler (fra 1995), andre institusjoner i sektoren for høyere utdanning, og ved ikke-universitetstilknyttede forskningsinstitusjoner. Næringslivets forskningsenheter er ikke inkludert i registeret.

I tillegg til det fast ansatte personale ved universitetene inngår postdoktorer, stipendiater og vitenskapelige assistenter, samt eksternt finansiert personale (f.eks. oppdragsforskere). I tillegg inngår leger ved universitetssykehusene i den grad de deltar i forskning, selv om de er formelt ansatt i legestilling ved sykehuset og ikke i vitenskapelig stilling ved universitetet.

Dessuten registreres instituttsektorens forskere ved forskningsinstitutter og andre institusjoner hvor forskning og utviklingsarbeid (FoU) utgjør en del av virksomheten.

Følgende opplysninger registreres om den enkelte:

- Navn
- Kjønn
- Fødselsdato
- Stilling
- Arbeidssted (lærested, fakultet, institutt eller forskningsinstitutt, institusjon)
- Grunnutdanning (f.eks. embetseksamen)
- Utdanningssted og -år
- Evt. doktorgrad: type og disputasår
- Arbeidsstedets fagområde/fagdisiplin

Forskerpersonalregisteret oppdateres per 1.oktober i oddetallsår, dvs. hvert annet år. Datainnsamlingen foretas i sammenheng med de FoU-statistiske undersøkelsene. Ved gjennomføringen av denne undersøkelsen var siste tilgjengelige årgang 2003. I skrivende stund samles inn data for 2005.

Om utvalget av kandidater

Vi valgte å ta utgangspunkt i en kandidatgruppe som omfatter fem årskull i Akademikerregisteret. Dette er tilstrekkelig mange til at gruppene i de fleste tilfeller er store nok også etter at utvalget er brutt ned på undergrupper. Siden hovedformålet var å studere kandidater som gikk inn i forskerutdanning, måtte vi velge kandidatull som det var mulig å følge gjennom noen år. Vi valgte derfor årskullene 1990-94. Disse var i gjennomsnitt 28 år gamle da de avla eksamen, og i 2003 var de om lag 40 år gamle. Vi antok at ved denne alderen ville de fleste ha avsluttet forskerutdanningen.

Om klassifisering av utdanning

NUS-standard

Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS) ble første gang utarbeidet av Statistisk sentralbyrå (SSB) i 1970, og er senere blitt revidert flere ganger. Gjeldende versjon bygger på siste revisjon i 2000. NUS er et 6-sifret codesystem som klassifiserer utdanningsaktiviteter etter nivå og fag. Om NUS, se SSBs WEB-side http://www.ssb.no/emner/04/90/nos_c617/.

NUS-kodene er benyttet for eksamener som er registrert i NIFU STEPs Akademikerregister. Aggregering av NUS-koder gir den fininndelte utdanningsgrupperingen i Akademikerregisteret. Sammenslåing av kategorier i den fininndelte klassifikasjonen gir en grovere gruppering. I Tabell V 1 gis en oversikt over kodene. Ikke alle finkategoriene er i bruk i dette notatet. I dette notatet er dessuten grovkategoriene 2 og 3 slått sammen til Samfunnsfag og 5 og 8 til Naturvitenskapelige og tekniske fag. De to økonomikategoriene 4 og 12 er behandlet som én. Vi gjør oppmerksom på at samfunnsøkonomiske utdanninger (cand.oecon. og cand.polit. med samfunnsøkonomi som hovedfag) inngår under Samfunnsfag og ikke under Økonomisk-administrative fag. Den dominerende gruppen i sistnevnte kategori er siviløkonomene.

I Tabell V 2 er listet opp alle de NUS-koder som er representert i utvalget av kandidater med eksamener 1990-94, som er behandlet i dette notatet, samt antall kandidater per kode. Akademikerregisterets koder – fine og grove – er også tatt med.

Tabell V 1 Utdanningskoder i Akademikerregisteret – grov- og fininndeling.

Kode	Utdanning	Kode	Utdanning
1	Humanistiske og estetiske fag	30	Matematikk og statistikk
1	Språkutdanninger	31	Informasjons- og datateknologi
2	Litteratur- og bibliotekutdanninger	32	Utdanninger i elektrofag, mekaniske fag og maskinfag
3	Historisk-filosofiske utdanninger	33	Geofag
4	Religionsutdanninger	34	Bygg- og anleggsgag
5	Musikk, dans og drama	35	Fabrikasjon og utvinning
6	Bildende kunst og kunsthåndverk	36	Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, andre
7	Humanistiske og estetiske fag, andre	6	Helse-, sosial- og idrettsfag
2	Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	37	Pleie- og omsorgsfag
8	Førskolelærerutdanninger	38	Sosialfag
9	Allmennlærerutdanninger	39	Medisin
10	Fag- og yrkeslærerutdanninger	40	Tannhelsefag
11	Utdanninger i pedagogikk	41	Terapeutiske fag
12	Videreutdanninger for lærere	42	Apotekfag
13	Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk, andre	43	Veterinærfag
3	Samfunnsfag og juridiske fag	44	Idrettsfag
14	Statsvitenskapelige fag	45	Helse-, sosial- og idrettsfag, andre
15	Sosiologiske fag	7	Primærnæringsfag
16	Samfunnsgeografiske fag	46	Fiske og havbruk
17	Samfunnsøkonomiske fag	47	Jordbruk
18	Medie- og informasjonsfag	48	Gartneri og hagebruk
19	Psykologiske fag	49	Skogbruk
20	Juridiske fag	50	Primærnæringsfag, andre
21	Sosialantropologiske fag	8	Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag
22	Samfunnsfag og juridiske fag, andre	51	Samferdsel
4	Økonomiske og administrative fag, NUS-nivå 7	52	Sikkerhet
23	Økonomisk-administrative fag	53	Andre servicefag
24	Handel og markedsføring	54	Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre
25	Kontorfag	12	Økonomiske og administrative fag, NUS-nivå 6
26	Hotell- og reiselivsfag	78	Økonomisk-administrative fag
27	Økonomiske og administrative fag, andre	79	Handel og markedsføring
5	Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	80	Kontorfag
28	Biologiske fag	81	Hotell- og reiselivsfag
29	Fysiske og kjemiske fag	82	Økonomiske og administrative fag, andre

Tabell V 2 NUS-koder i dette notatet, samt Akademikerregisterets utdanningskoder – fine og grove.

Fagkode (NUS 2000)	Fagets navn (NUS 2000)	Utd.kode, fin (Ak.reg.)	Utd.kode, grov (Ak.reg.)	Antall eksamener 1990-94
641131	Siviløkonomutdanning	78	12	2423
711101	Cand.philol.-utdanning, engelsk	1	1	205
711102	Cand.philol.- utdanning, fransk	1	1	68
711103	Cand.philol.-utdanning, italiensk	1	1	6
711104	Cand.philol.-utdanning, nederlandsk	1	1	1
711105	Cand.philol.-utdanning, norsk/nordisk	1	1	272
711108	Cand.philol.-utdanning, portugisisk	1	1	1
711110	Cand.philol.-utdanning, spansk	1	1	6
711111	Cand.philol.-utdanning, tysk	1	1	68
711202	Cand.philol.-utdanning, bosnisk, kroatisk og serbisk	1	1	2
711203	Cand.philol.-utdanning, finsk	1	1	1
711204	Cand.philol.-utdanning, polsk	1	1	2
711205	Cand.philol.-utdanning, russisk	1	1	25
711206	Cand.philol.-utdanning, samisk	1	1	1
711207	Cand.philol.-utdanning, tsjekkisk	1	1	1
711301	Cand.philol.-utdanning, arabisk	1	1	1
711305	Cand.philol.-utdanning, kinesisk	1	1	6
711501	Cand.philol.-utdanning, gresk	1	1	2
711504	Cand.philol.-utdanning, latin	1	1	3
711704	Cand.philol.-utdanning, lingvistikk	1	1	23
711705	Cand.philol.-utdanning, språk, logikk og informasjonsteknologi	1	1	4
711706	Mag.art.-utdanning, allmennspråkvitenskap	1	1	1
711710	Mag.art.-utdanning, indisk filologi	1	1	1
711712	Mag.art.-utdanning, norrøn filologi	1	1	3
711714	Mag.art.-utdanning, romansk filologi	1	1	1
711719	Mag.art.-utdanning, språkvitenskapelige fag	1	1	2
712101	Cand.philol.-utdanning, litteraturvitenskap	2	1	79
712102	Mag.art.-utdanning, litteraturvitenskap	2	1	10
713101	Cand.philol.-utdanning, historie	3	1	297
713102	Cand.polit.-utdanning, historie	3	1	10
713201	Cand.philol.-utdanning, kunsthistorie	3	1	44
713202	Mag.art.-utdanning, kunsthistorie	3	1	24
713301	Cand.philol.-utdanning, arkeologi	3	1	13
713302	Cand.philol.-utdanning, nordisk arkeologi	3	1	17
713303	Mag.art.-utdanning, nordisk arkeologi	3	1	20
713304	Mag.art.-utdanning, klassisk arkeologi	3	1	4
713402	Cand.philol.-utdanning, etnologi (folkelivsgransking)	3	1	36
713403	Cand.philol.-utdanning, folkloristikk (folkeminnevitenskap)	3	1	10
713405	Cand.philol.-utdanning, massekommunikasjon og kulturformidling	3	1	41
713408	Mag.art.-utdanning, etnologi (folkelivsgransking)	3	1	9
713409	Mag.art.-utdanning, folkloristikk (folkeminnevitenskap)	3	1	3
713501	Cand.philol.-utdanning, filosofi	3	1	32
713502	Cand.philol.-utdanning, idehistorie	3	1	34
713503	Mag.art.-utdanning, filosofi	3	1	24
713504	Mag.art.-utdanning, idéhistorie	3	1	2
713904	Mag.art.-utdanning, numismatikk	3	1	2
714201	Cand.philol.-utdanning, kristendomskunnskap	4	1	36
714203	Cand.philol.-utdanning, religionshistorie	4	1	25
714204	Cand.philol.-utdanning, religionsvitenskap	4	1	6
714205	Cand.theol.-utdanning	4	1	318
714206	Mag.art.-utdanning, religionshistorie	4	1	2
714211	Praktisk-teologisk seminar, ettårig	4	1	1
715116	Cand.philol.-utdanning, musikk	5	1	85
715122	Mag.art.-utdanning, musikk	5	1	2
715201	Cand.philol.-utdanning, drama	5	1	24
715202	Cand.philol.-utdanning, filmvitenskap	5	1	15
715204	Cand.philol.-utdanning, teatervitenskap	5	1	23
715205	Cand.philol.-utdanning, drama/teater	5	1	3
719903	Master of Philosophy, humanistiske og estetiske fag	7	1	3

(forts.)

Tabell V1 forts.

Fagkode (NUS 2000)	Fagets navn (NUS 2000)	Utd.kode, fin (Ak.reg.)	Utd.kode, grov (Ak.reg.)	Antall eksamener 1990-94
721103	Cand.polit.-utdanning, førskolepedagogikk	8	2	12
724102	Cand.paed.-utdanning, pedagogikk, hovedfag	11	2	50
724104	Cand.philol.-utdanning, pedagogikk	11	2	1
724105	Cand.polit.-utdanning, pedagogikk	11	2	136
724106	Cand.polit.-utdanning, sosialpedagogikk	11	2	49
724111	Mag.art.-utdanning, pedagogikk	11	2	3
724114	Cand.polit.-utdanning, skolevitenskap/pedagogikk	11	2	9
724203	Cand.polit.-utdanning, spesialpedagogikk	11	2	30
731101	Cand.polit.-utdanning, administrasjons- og organisasjonsvitenskap	14	3	121
731102	Cand.polit.-utdanning, offentlig politikk og administrasjon	14	3	23
731103	Cand.polit.-utdanning, sammenliknende politikk	14	3	75
731104	Cand.polit.-utdanning, statsvitenskap	14	3	327
731107	Mag.art.-utdanning, statsvitenskapelige fag	14	3	1
731110	Samfunnsplanlegging, toårig videreutdanning	14	3	8
731902	Cand.philol.-utdanning, samfunnsfag og samfunnsvitenskap	14	3	2
731903	Cand.polit.-utdanning, samfunnsfag	14	3	3
732102	Cand.polit.-utdanning, sosiologiske fag	15	3	151
732103	Cand.sociol.-utdanning, sosiologiske fag	15	3	110
732104	Mag.art.-utdanning, sosiologiske fag	15	3	39
733101	Cand.philol.-utdanning, kulturgeografi	16	3	40
733102	Cand.polit.-utdanning, kulturgeografi	16	3	137
734101	Cand.oecon.-utdanning, samfunnsøkonomi	17	3	246
734102	Cand.polit.-utdanning, samfunnsøkonomi	17	3	241
735103	Cand.philol.-utdanning, media og massekommunikasjon	18	3	7
735105	Cand.polit.-utdanning, informasjonsvitenskap	18	3	57
735110	Cand.polit.-utdanning, media og massekommunikasjon	18	3	52
736101	Cand.polit.-utdanning, psykologi	19	3	67
736102	Cand.psychol.-utdanning, profesjonsstudiet i psykologi	19	3	543
736103	Mag.art.-utdanning, psykologi	19	3	2
737101	Cand.jur.-utdanning, profesjonsstudiet	20	3	2598
737201	Cand.polit.-utdanning, kriminologi	20	3	17
737202	Mag.art.-utdanning, kriminologi	20	3	2
738102	Cand.polit.-utdanning, sosialantropologiske fag	21	3	151
738103	Mag.art.-utdanning, sosialantropologiske fag	21	3	13
739902	Cand.polit.-utdanning, samfunnsfag og juridiske fag, uoppgitt faggruppe	22	3	46
741107	Høyere avdeling for siviløkonomer, uspesifisert	23	4	107
741110	Master of International Business, 1 1/2 ÅRIG	23	4	24
741114	Sivilingeniørutdanning, petroleumsøkonomi	23	4	1
741115	Sivilingeniørutdanning, økonomiske og administrative fag	23	4	199
751102	Cand.scient.-utdanning, zoologi	28	5	146
751120	GAMMEL KODE	28	5	1
751202	Cand.scient.-utdanning, botanikk	28	5	74
751302	Cand.scient.-utdanning, mikrobiologi	28	5	19
751401	Cand.agric.-utdanning, naturforvaltning	28	5	130
751404	Sivilingeniørutdanning, industriell miljøteknologi	28	5	24
751501	Cand.scient.-utdanning, akvakultur	28	5	31
751502	Cand.scient.-utdanning, limnologi	28	5	10
751505	Cand.scient.-utdanning, marinbiologi	28	5	57
751901	Cand.real.-utdanning, biologi	28	5	49
751902	Cand.scient.-utdanning, biologi	28	5	608
752103	Cand.scient.-utdanning, astronomi	29	5	22
752104	Cand.scient.-utdanning, fysikk	29	5	331
752202	Cand.scient.-utdanning, kjemi	29	5	374
752207	Cand.scient.-utdanning, biokjemi	29	5	92
752208	Cand.scient.-utdanning, bioteknologi	29	5	5
752210	Sivilingeniørutdanning, kjemi	29	5	599
752211	Sivilingeniørutdanning, metallurgi	29	5	427
752212	Sivilingeniørutdanning, petroleumsteknologi	29	5	189
753103	Cand.scient.-utdanning, matematikk	30	5	104
753203	Cand.scient.-utdanning, statistikk	30	5	73

(forts.)

Tabell V1 forts.

Fagkode (NUS 2000)	Fagets navn (NUS 2000)	Utd.kode, fin (Ak.reg.)	Utd.kode, grov (Ak.reg.)	Antall eksamener 1990-94
754102	Cand.scient.-utdanning, informatikk	31	5	509
754106	Sivilingeniørutdanning, datateknikk	31	5	1
754108	Sivilingeniørutdanning, informasjonsteknologi	31	5	125
755101	Sivilingeniørutdanning, teknisk kybernetikk	32	5	532
755102	Sivilingeniørutdanning, elektronikk	32	5	1015
755103	Sivilingeniørutdanning, elkraftteknikk	32	5	236
755202	Cand.scient.-utdanning, mekanikk	32	5	34
755207	Sivilingeniørutdanning, maskinteknikk	32	5	1220
755208	Sivilingeniørutdanning, materialteknologi	32	5	2
755209	Sivilingeniørutdanning, offshoreteknologi	32	5	43
755210	Sivilingeniørutdanning, ingeniørdesign og produksjonsteknologi	32	5	101
756103	Cand.scient.-utdanning, geologi	33	5	230
756207	Cand.scient.-utdanning, geofysikk	33	5	111
756302	Cand.scient.-utdanning, naturgeografi	33	5	58
757101	Cand.agric.-utdanning, arealplanlegging og eiendomsfag	34	5	129
757102	Cand.agric.-utdanning, landskapsarkitektur	34	5	106
757103	Sivilingeniørutdanning, karttekniske fag	34	5	18
757104	Sivilingeniørutdanning, bygningsteknologi	34	5	68
757105	Sivilingeniørutdanning, bygge- og miljøteknikk	34	5	992
757201	Sivilarkitektutdanning	34	5	440
758101	Cand.agric.-utdanning, næringsmiddelfag	35	5	94
759903	Cand.scient.-utdanning, realfagsdidaktikk	36	5	8
759906	Master of Science, matematiske og naturvitenskapelige fag, uoppgitt faggruppe	36	5	6
759908	Sivilingeniørutdanning, fysikk og matematikk	36	5	347
759910	Sivilingeniørutdanning, naturvitenskapelige og tekniske fag, uoppgitt faggruppe	36	5	120
759911	Sivilingeniørutdanning, prosessautomatisering	36	5	78
759912	Sivilingeniørutdanning, prosessteknikk	36	5	104
759913	Sivilingeniørutdanning, tekniske fag	36	5	23
761101	Cand.polit.-utdanning, sykepleievitenskap	37	6	75
762101	Cand.polit.-utdanning, sosialfag	38	6	3
762103	Cand.sosion.-utdanning	38	6	28
763101	Cand.med.-utdanning	39	6	1467
763102	Utenlandsleger, tilleggskurs	39	6	492
764101	Cand.odont.-utdanning	40	6	348
764104	Utenlandstannleger, tilleggskurs	40	6	1
766101	Cand.pharm.-utdanning	42	6	199
767101	Cand.med.vet.-utdanning	43	6	219
769911	Cand.polit.-utdanning, helse- og sosialpolitikk	45	6	15
771104	Fiskerikandidatstudiet	46	7	44
772101	Cand.agric.-utdanning, uoppgitt	47	7	94
772102	Cand.agric.-utdanning, jord-, vann- og plantefag	47	7	110
772103	Cand.agric.-utdanning, landbruksteknikk	47	7	39
773101	Cand.agric.-utdanning, grøntmiljø og hagebruksvitenskap	48	7	69
774101	Cand.agric.-utdanning, skogfag	49	7	134
779901	Cand.agric.-utdanning, naturvitenskapelige fag	50	7	10
779903	Cand.agric.-utdanning, økonomi- og ressursforvaltning	50	7	148
779904	Cand.agric.-utdanning, husdyrfag med akvakultur	50	7	148
781301	Maritim kandidat, 2-årig	51	8	5
Totalt				23846

Kilde: Akademikerregisteret, NIFU STEP

Tabell og figuroversikt

Tabeller

Tabell 1	Høyere grads kandidater, med og uten stipendiatstilling 1991-2003.....	15
Tabell 2	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe. Prosent.	17
Tabell 3	Gjennomsnittsalder ved avlagt eksamen og ved stipendstart for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe.	19
Tabell 4	Gjennomsnittsalder ved avlagt eksamen og ved stipendstart for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe og kjønn.	19
Tabell 5	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter kjønn og utdanningsgrupper og utdanningskategorier.	23
Tabell 6	Høyere grads kandidater 1990-1994, totalt og herav med stipendiatstilling 1991-2003, med doktorgrad per utløpet av 2004. Etter utdanningsgruppe. Antall og prosent.	27
Tabell 7	Andel av kandidater 1990-94 – totalt, og herav med forskningsstipend – som har tatt en doktorgrad per utløpet av 2004. Etter utdanningskategori. Antall og prosent.	29
Tabell 8	Tidsspenn fra kandidatår til disputasår for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe. Prosentfordeling.	30
Tabell 9	Tidsspenn fra kandidatår til disputasår for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter kandidatgruppe. Prosentfordeling.	31
Tabell 10	Sammenhengen mellom utdanningsgruppe og forskningens fagområde for de av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003. Prosent.	32
Tabell 11	Høyere grads kandidater 1990-1994 og deres karriere i forskningssystemet 1991-2003, etter kjønn.	35
Tabell 12	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til forskningssystemet i 2003, etter kjønn.	36
Tabell 13	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter institusjonstype og kjønn.	36
Tabell 14	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter stilling og kjønn.	37
Tabell 15	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter fagområde for forskning og kjønn.	38
Tabell 16	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til forskningssystemet i 2003, etter utdanningsgruppe.	38
Tabell 17	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter lærested for utdanning og kjønn.	39
Tabell 18	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til instituttsektoren i 2003, etter lærested for utdanning og kjønn.	39

Tabell 19	Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter år for disputas og kjønn.....	40
Tabell 20	Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter fagområde for doktorgrad.	40
Tabell 21	Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter doktorgradsinstitusjon og kandidatinstitusjon. Prosent.....	41
Tabell 22	Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter fagområde for doktorgrad og fagfelt for kandidatutdanning. Prosent.....	41
Tabell 23	Doktorgrader ved norske læresteder 2000-2004 etter doktorgradtittel og kandidattittel.....	42
Tabell 24	Fast vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter fagfelt for kandidatutdanning og forskningens fagområde.	44
Tabell 25	Fast vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter kandidattittel og forskningens fagområde.....	45
Tabell 26	Prosentandel med doktorgrad blant det faste vitenskapelig og faglige personale ved universiteter og høyskoler 2003, etter forskningens fagområde og stillingsgruppe.	46
Tabell 27	Prosentandel med doktorgrad blant det faste vitenskapelige og faglige personale ved universiteter og høyskoler 2003, etter institusjonstype og stillingsgruppe.	46

Figurer

Figur 1	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter kjønn.....	16
Figur 2	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe.	17
Figur 3	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe og kjønn.	18
Figur 4	Andel av kandidatene 1990-1994 i naturvitenskapelige og tekniske fag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.	20
Figur 5	Andel av kandidatene 1990-1994 i humanistiske fag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.	21
Figur 6	Andel av kandidatene 1990-1994 i samfunnsfag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.	22
Figur 7	Andel av kandidatene 1990-1994 i helsefag som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningskategori.	22
Figur 8	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter gradtype.....	24
Figur 9	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsinstitusjon.....	24
Figur 10	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsinstitusjon og kjønn.....	25
Figur 11	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe. Prosentandel med doktorgrad per utløpet av 2004.....	26

Figur 12	Andel av kandidatene 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, med doktorgrad per utløpet av 2004, etter gradtype.	27
Figur 13	Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter utdanningsgruppe.	31
Figur 14	Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling 1991-2003, etter forskningens fagområde.	32
Figur 15	Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling i det medisinske fagområdet 1991-2003, etter kandidatittel.	33
Figur 16	Høyere grads kandidater 1990-1994 som innehadde en stipendiatstilling i det medisinske fagområdet 1991-2003, etter kandidatittel og kjønn. Prosent. ...	34
Figur 17	Kandidater 1990-1994 med tilknytning til universiteter og høyskoler i 2003, etter stilling og kjønn. Prosent.	37
Figur 18	Vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter personalgruppe.	43
Figur 19	Fast vitenskapelig og faglig personale ved universiteter og høyskoler i 2003, etter institusjonstilknytning.	44

Vedleggstabeller

Tabell V 1	Utdanningskoder i Akademikerregisteret – grov- og fininndeling.	49
Tabell V 2	NUS-koder i dette notatet, samt Akademikerregisterets utdanningskoder – fine og grove.	50